Է. ՏԱՐԻ 1891 — ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 28 ԱՀԵԿԱՆ 4382 — Հ. Տ. 5 ՄԱՅԻՍ 1890 — Ն. Տ. 17 ՄԱՅԻՍ 1890 — ՀԻՋՐ. 28 ՌԱՄԱԶԱՆ 1307 — ՇԱԲԱԹ

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ՆԻ ԻՆՉ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ Գալաթիա, Նորատունկեան-խան

درعلیه‌ده غلطه‌ده نورادونکیان خانده آروملك

غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԳԱՆԻՑՈՒԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ եւ Գալատայի տարեկան գինը	160
» » » կիսամեայ » »	80
» » » եռամսեայ » »	40
Դուրսը տարեկան » »	200
» » » կիսամեայ » »	100
Օտար երկիրներն տարեկան գինը	56
» » » կիսամեայ » »	28

Դուրս պրկուած լրագրաց համար ծախքը գնողութեան վրայ է եւ խմբագրութեան պրկուած նամակ կամ գրութիւն եւ լարուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 5 ՄԱՅԻՍ, 1890

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴՈՐՄՆԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

Պանդխտաց վիճակին վրայ ստէպ կը գրուի։ Ընդունուած ճշմարտութիւն մ'է թէ՝ բաղդատմամբ Տէրութեան ուրիշ ժողովրդոց՝ Հայք ամենէն աւելի պանդխտ ունին ի Կ. Պոլիս։ Ոմանք ալ չատ պանդուխտ ունին, բայց ասոնք ժամանակ մը եռքն իրենց ընտանիքն եւս կը բերեն ի Կ. Պոլիս, որ իրենց երկրորդ հայրենիք կը դառնայ։ Հայ պանդուխտն իւր ընտանիքն հետ չի բերեր, նախ զի չուզեր բոլորովին զատուիլ հայրենի բնագաւառէն, ուր իւր նախահարք ապրած են. իւր խտէրն է օր մը հոն վերադառնալ, հոն բարեկեցութիւն վայելել, և հոն մեռնիլ։ Ամեն գովեստ դեր ի վեր է այս զգացումն։ Բայց տարիները կ'անցնին, պանդխտութիւնը սովորական վիճակ կը դառնայ, ընտանիքն հայրենի գաւառին մէջ ֆիզիքապէս ու բարոյապէս կը փճանայ, պանդուխտն ալ հոս կը մեռնի, հաւանօրէն Ազգ. Հիւանդանոցի մէջ, կամ Խանի մը անկիւնն աննշան։ Եւ յետոյ, հայ պանդուխտը կը վախնայ իւր ընտանիքն ի միասին բերելէ՝ ծանր ծախուց ներքեւ չյնալու համար, երբ ապրուստն ապահովեալ չէ տակաւին։

Հայ պանդուխտներ ալ կան որք իրենց ընտրած գործին ընութեամբն իսկ չեն կրնար իրենց ընտանիքն ի միասին բերել։ Ասոնք տուներու մէջ իբրեւ սպասաւոր կամ խոհարար ծառայող պանդուխտներն են, որք իրենց տիրոջ տան մէջ ապրելու պարտաւորեալ, մասնաւոր բնակարան մը չեն ուզեր կամ չեն կրնար ունենալ Մայրաքաղաքիս մէջ։ Այս կացութեան մէջ են նաեւ կարգ մը գաւառացի հայ սպասուհիք և խոհարարուհիք։ Ասոնց վիճակը մասնաւորապէս արժանի է ուշադրութեան։ Կ. Պոլսեցիք որք բազմաթիւ գաւառացի այրեր և կիներ իրենց ծառայութեան մէջ կը գործածեն՝ չեն կրնար բոլորովին անտարբեր դիտել անոնց ընկերական և իմացական վիճակը։ Պանդխտաց վիճակին սրտաճմլիկ հանգամանքներն յաճախ նկարագրուած են։ Արձակ թէ ոտանաւոր ամեն ձեւով և ամեն չափով նիւթ ընծայած են բանաստեղծական, անտեսական և իմաստասիրական գրութեանց։ Գործնական առաջարկները միայն կը պակսին պանդխտաց վիճակը քիչ չատ բարելաւելու համար։ Կան բաներ որք մեր կարողութենէն վեր են, քանի որ պանդխտութիւնն երկրին անտեսական ընդհանուր կացութեան մէկ անխուսափելի արդիւնքն է։ Կը հաւատանք որ եթէ հայ հարուստք ոմանք միանալով հայրենակ գաւառներու մէջ քանի մը հատ փոխատուութեան մնաուկներ հաստատեն, պանդուխտք օրինաւոր դրամագլուխ դանելով իրենց տրամադրութեան ներքեւ, չեն հարկադրիր պանդխտութեան տառապանքը կրել՝ փոքրիկ դրամագլուխ մը ճարելու համար։ Կը հաւատանք որ եթէ այն գաւառաց մէջ արհեստական կարեւոր ձեռնարկութիւնք լինին, եթէ հաղորդակցութեան միջոցք աւելի հեշտ բարուքին, եթէ վաճառականութիւնն և արհեստները նոր մղում մը ստանան, պանդուխտք, իրենց հայրենի գաւառին մէջ իսկ ապրուստի օրինաւոր միջոցներ գտնելով, չեն փորձուիր հեռանալ և երեսի վրայ թողուլ իրենց ընտանիքը։ Բայց որովհետեւ այս խորհուրդք և բաղձանք հեռաւոր բաներ են, պէտք չէ վհատիլ, և կարծել թէ բան մը չենք կրնար ընել։ Գրչաց ոմանց չափ յուսալից չենք. կարճ և կարուկ յօդուած մը գրելով ամեն բան կը լմնայ չենք ըսեր. պանդխտութեան յաւիտենական ինդրոյն լրագրութեան էջերուն մէջ լուծման ալ չենք հաւատար։ Բայց և այնպէս, գործնական փոքրիկ առաջարկ մ'ունենք, որ փոքրիկ բարիք մը կրնայ պատճառել թերեւս։

Այս պանդուխտք ընդհանրապէս ադէտ մարդիկ են։ Հայրենիքէն կը մեկնին դեռ եւս դպրոց չդացած, (եթէ երբեք դպրոց պիտի երթային), կամ ընդհատելով իրենց դպրոցական ընթացքը։ Թէեւ կան տգէտ գաւառացիներ որք Կ. Պոլիս եկեր, չենքերու մէջ հող եւ կիր կրեր, եւ յետոյ Աստուած միայն գիտէ ի՞նչ տեսակ միջոցներով մեծահարուստ մարդիկ դարձեր են, բայց այս բախտ ամեն մարդու տրուած չէ։ Այն հին բարի ժամանակներն և այն պատեհութիւններն այ չեն մնացած դրէթէ։ Ընդհանրապէս, իրենց տգիտութեան պատճառաւ, այս պանդուխտք կը մնան ուր որ են, չեն բարձրանար այն վիճակէն ուր ինկած են Կ. Պոլիս գալով։ Բեռնակիրը բեռնակիր է մինչեւ վերջը. սպասաւորն սպասաւոր է միշտ, և հայ մեծատունը կը դանդաղի թէ յոյն կամ եւրոպացի սպասաւորին և խոհարարին կրթութիւնը, ճաշակն և արուեստը չունին հայ սպասաւորն ու խոհարարը։ Մեր այս գաւառացի եղբարց տգիտութիւնն իսկ իրենց նիւթական տարուկ վիճակին պատճառներէն մին կը դառնայ։

Արդ, կարելի չէ՞ միթէ որ Պոլսեցիք և ի Պոլիս հաստատեալ գաւառացի պատասուոր ազգայինք նիւթական և բարոյական ջանք մ'ընեն քիչ չատ կրթութիւն մը տալու պանդուխտներուն, ինչ գործի և վիճակի տէր ալ լինին, խաներու մէջ պառկող բեռնակիրներուն, որպէս տուներու մէջ ծառայող սպասաւորներուն և խոհարարներուն։ Կրթութիւնն այս մարդոց իմացական ու բարոյական վիճակը բարձրացնելուն հետ մէկտեղ, անոնց նիւթական օգտակարութիւնն եւս աւելցնելով, կարելի չէ՞ միթէ որ ապրուստի և գործունէութեան նոր ասպարէզներ բանայ անոնց առջեւ։

Սրամիտ ուշիմ պանդուխտներ կան, երիտասարդ թէ տարեց մարդիկ, որք իրենց պարապոյ ժամերուն մէջ բան մը կարդալու և սովրելու փափաք կը ցուցնեն։ Ասոնց մէկ փոքր մասն ալ Դպրոցական կիրակնօրեայ վարժարանը կը յաճախէ։ Բայց պէտք է բազմացնել այսպիսի դիւրութիւններն և պատեհութիւնները։ Մայրաքաղաքիս ուրիշ մի քանի կողմերն ալ կիրակնօրեայ վարժարանք պէտք է բացուին պանդխտաց համար, և խղճամիտ տանուտէրաքը և տան տիրուհիք, իրենց դաւառացի սպասաւորներն իբրեւ իրենց ընտանեաց կրտսեր անդամները նկատելով, պէտք է կիրակի օրերը կամ դիշերները մէկ քանի ժամ շնորհեն անոնց, իրենց մտային և բարոյական մշակութեան գործին պարապելու։ Անգլիոյ մէջ սովորութիւն է որ կիրակի երեկոյն տաք կերակուր շատ չի գտնուիր սեղանի վրայ, որովհետեւ կիրակի օրը դէթ մասամբ սուրբ պահելու և իրենց հոգեւոր ու մտաւոր մշակութեան յատկացնելու արտօնեալ են սպասաւորք և սպասուհիք։ Հայք ո՛չ նուազ քրիստոնեայ են քան Անգլիացիք, և Կ. Պոլսոյ բարեկեցիկ Հայք այս մասնակի շնորհը կրնան ընել իրենց ծառայող դաւառացի այրերուն և կիներուն, առանց մեծ անպատեհութեան։ Ամեն տարի Միացեալ Ընկերութեան քանի մը հազար օսկի կուտանք որպէս զի դաւառացւոց տղայքը կրթէ իրենց հեռաւոր հայրենեաց մէջ։ Այդ մեծ զոհողութիւնն յանձն առնող Կ. Պոլսեցի Հայն ի՞նչպէս անտարբեր կը մնայ իւր մէջ իսկ ապրող հազարաւոր դաւառացւոց մտային մշակութեան։ Այս պանդուխտք, որոց մեծագոյն մասն երիտասարդք, իրենց կրտսերագոյն եղբարներէն ո՛չ նուազ կարեւոր տարբ մ'են հայրենեաց տնտեսական և իմացական բարեկեցութեան գործոյն մէջ։ Եւ մեր մէջ ապրող այս դաւառացի երիտասարդաց կրթութիւնն այնքան մեծ զոհողութիւններ ալ չի պահանջեր։ Ազգը քանի՞ զրուշ ծախք է ըրեր մինչեւ հիմա Դպրոցական կիրակնօրեայ վարժարանին համար, զոր մի քանի անձնուէրներու անընդհատ գործունէութեան կը պարտի։

Կիրակնօրեայ և գիշերային վարժարաններէ դատ, անհնար բան մը չէ փոքրիկ վարձատրութեան մը փոխարէն եռանդուն երիտասարդներ դտնել, որք տուներն այցելով շաբթուն մէջ քանի մը ժամ դաս տան սպասաւորներուն։ Նմանօրինակ կարգադրութիւն մ'ալ դաւառացի սպասուհիներուն համար կարելի է։ Տգէտ և անպաշտպան, զուրկ անկեղծ և փոտահելի բարեկամներէ և բարեկամուհիներէ, այս դաւառացի հայ սպասուհիք, աղջկունք կամ դեռատի կանայք, յաճախ շատ դժնդակ վիճակի մը մատնուած կը դտնուին, և երբեմն ալ իրենց պարզմտութեան զոհ կ'երթան։ Ինչո՞ւ համար բարեկեցիկ հայ տիկնայք բնաւ հոգածու չլինին իրենց սպասուհեաց վիճակին։ Անոնց իմացական, բարոյական և ընտանեկան պայմանները բարելաւելու համար ինչո՞ւ համար բան մը չընեն։ Անշուշտ գովելի է ընկերութիւններ և ժողովներ կազմել, հանգանակութիւններ կատարել, հանդէսներ տալ և դրպրոցներ բանալ հեռաւոր հայաբնակ գաւառաց իգական սերնդեան կրթութեան համար։ Բայց միթէ մեր մէջ իսկ ապրող դաւառացի աղջկունք և կանայք նուազ իրաւունք ունին մեր հոգածութեան՝ իբրեւ մարդ և իբրեւ հայ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՓԱՆԻՑՈՅԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆՆ

Հեռագրին երէկ ծանոյց հաղարաթեամ Փանիցայի և մեղսակցաց դատաստանին սկզբնաւորումն առաջի զինուորական դատարանին Սոֆիայի։

Փանիցայի հետ ամբաստանեալ են 14 անձեր։ Ընդհանուր դատախազին ամբաստանագիրին 54 մեծ էջեր կը գրաւէ։ Կը պատմէ թէ 15 ամբաստանեալներէն 14ը կատարեալ խոստովանութիւն ըրած են, և բաց ասած, իրարու դէմ վճռական վկայութիւն տուած են։ Ամբաստանելոց մէջ կան լինն սպայք պահեստից, նաեւ չորս քաղաքացիք և ռուս սպայ մը, հարիւրապետ Փոքֆիրի Բալոպքով։

Ամբաստանագիրը միջազգային կարեւորութիւն ունեցող պաշտօնագիր մ'է։ Նշանակելի մեկ կէտը սա է թէ Պուքրէշի ռուս դեսպան Պ. Հիթրովօ, «Դանուբեան Իշնաթիէվն», և իւր դեսպանատան պաշտօնեայք ոմանք աջակցեր են Փանիցայի մեղադրեալ ձեռնարկութեան։ Ռուսիոյ արտաքին գործոց պաշտօնատան ասիական ճիւղին տնօրէն Պ. Իվան Զինովիէվ, «փրմէ աւելի բարձրադիր անձնաւորութեանց ոմանց հետ», քաջալերեր է դաւադիրներն, և դրամով օգներ է անոնց։

Այս ձեռնարկութեան սկիզբն 1887 ին է, երբ Փանիցա, զինուորական պաշտօնով ի Պուքրէշ դանուելուն առթիւ, ռուս սպայ Բալոպքովի միջոցաւ կը ներկայացուի Պուքրէշի ռուսական դեսպանատան քարտուղար Պ. Վիլիամովի։ Փանիցա, Պաթենմերկեան իշխանին կուսակից, Ֆերդինանտ իշխանին ընտրութենէն դժգոհ կը մնայ, եւ փոփոխութիւն մը յառաջ բերելու համար ռուս քարտուղարին թելադրութեանց կ'անսայ։ Նոյն դեսպանատան թարգման Եաքոպսոն կը մտնակցի խորհրդակցութեան, և ապա ծածկագիր թղթակցութիւն մը կը հաստատէ Փանիցայի հետ։ Վիլիամով կը հիւանդանայ, և գործը կը դանդաղի։ բայց Փանիցա հարցաքննութեան միջոցին կը յայտարարէ քանիցս որ եթէ Վիլիամով չմեռնէր՝ մտադրեալ շարժումն ի վաղուց տեղի կ'ունենար։

1888 նոյմ. ին Եաքոպսոն և Փանիցա կը վերսկսին իրենց թղթակցութիւն, և այն ժամանակէն մինչեւ Փանիցայի ձերբակալութիւնն Եաքոպսոն, Բալոպքով և այլ Ռուսք շատ մը նամակներ և հեռագրեր կը գրկեն միմեանց։ Գործածուած ծածկագրութեան բանալին էր գինւոյ վաճառականութեան վերաբերեալ բառեր գործածել։ Պուլկարիոյ վիճակին և մտադրեալ ձեռնարկութեանց վրայ։ Դաւադիրք շարունակ դրամ կ'ուզեն։ Օրինակի համար։

1888 նոյմ. 20 ին Փանիցա կը հեռագրէ։

«Ամեն բան փորձեցի, նոյն իսկ երեսփոխանաց մէջ։ Բան մը կարելի չէ մինչեւ որ դրամ չդրկէք։»

1889 հոկտ. 5 ին։

«Կատարեցէք ձեր խոստումն, ապա թէ ոչ՝ առիթը ձեռքէ կը բաղի։»

1889 դեկտ. 23 ին։

«Մանկութիւնն անխուսափելի է եթէ գործն անմիջապէս չկատարի։ Մեծ Մթերանոցէն գործակալ մը դրկեցէք ի Պելկրատ։»

Պատասխան դեկտ. 30 թուով։

«Գործարանը կ'ընդունի ամեն պայմաններն։ Սկսեցէ՛ք։»

Փեթերսպուրկէ եւս կը հեռագրուի Պուքրէշի համար։

«Դրամ կայ որչափ կ'ուզէք։ այս դրամին գործ դտնելն է ինդիր։ Փորձեցէք շարժումը։ Դիւրին է։ կը յաջողի։ Զգուշութեամբ գործածեցէք Ռուսիոյ անունը։ բայց կը հաւատամ թէ պատեհ առթիւ պիտի միջամտէ ի Պուլկարիա։ Ռուսիա Պուլկարի յ բարիքը կ'ուզէ, և Պուլկարիա աներկիւղ կրնայ վստահիլ Ռուսիոյ վրայ։»

Ամբաստանելոց մին, Թէսատոր Առնաուտով, Սոֆիայի Վիթոշ պանդոկին տէրը, միջնորդի դերը կը կատարեր, որովհետեւ վտանգ չկար հեռագրեր ուղղելու այս մարդուն՝ գինւոյ վրայ գործ ընելու համար, յորդորելով որ «ժամանակ մի՛ կորուսաներ մեր գործն ի գլուխ հանելու։» Փանիցա շատ դրամ ընդունած պէտք է լինի, որովհետեւ շատ դրամ կը վատնէր, և պահ մը ամբաստանելոյ մէջ, Տիմիթրի Ռիզովի՝ դրամ տուաւ գրգռելիչ թերթ մը հրատարակելու համար, որ Ֆերդինանտ իշխանին դէմ շատ անարգալից ոճով գրեց, և խմբագիրը բանտարկեցաւ։

Եաքոպսոնին մասնակցութիւնն ապացուցեալ է 16 նամակներով, որք փոխանակուած են իւր, Բալոպքովի և Փանիցայի միջեւ, 1889 փետր. էն մինչեւ 1890 յունուար։ Եաքոպսոնին, իւր մեծին՝ Պ. Հիթրովոյի դիտութեամբ գործելն ապացուցեալ է հօթն նամակներով և հեռագրերով։ Ռուս սպայ Բալոպքովի շարժման դիմաւոր թելադրիչներէն մին լինելն ալ ապացուցեալ է 12 նամակներով և հեռագրերով։ Պ. Հիթրովոյի, Եաքոպսոնի եւ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան բարձրաստիճան պաշտօնատար Պ. Զինովիէվի դէմ նաեւ կան Փանիցայի և իւր մեղսակցաց ոմանց, մանաւանդ ռուս սպայ Բալոպքովի վկայութիւնք։

Փանիցա, իւր նշանաւոր ծառայութեանց բերմամբ, մեծ ազդեցութիւն ուներ բանակին մէջ, և դիւրաւ համոզեց կարդ մը սպայներ՝ իրեն աջակցութիւն խոստանալու։ Ամեն անգամ որ Փանիցա չյաջողեր համոզել, Եաքոպսոն և Բալոպքով իւր օգնութեան կուգային՝ դրամ բաշխելով և լեզուրիչն խոստումներ ընելով սպայից, որք իշխանին դէմ մոռդրեալ ձեռնարկին մասնակցելով, Զարին մասնաւոր բարեհաճութեան պիտի արժանանային։ Փանիցայի առաջարկները մերժող շատ մը սպայք յանձնառու եղան իւր առաջարկները գաղտնի պահելու։ Անցեալ աշնան պատրաստուած էին, իշխանին և նախարարաց Փիլիպէէ մերադարձին առթիւ։ Սոֆիայի երկաթուղւոյ կայարանին մէջ պատուակայ պահակագունդը Փանիցայի կուսակիցներէն պիտի կազմուէր, և զօրանոցներուն մէջ երկու հեծելախումբք պատրաստ պիտի կենային։ Դիտելի է որ Փանիցայի ձերբակալումէն անմիջապէս եռքը քանի մը զօրագնդոց հրամատարք պաշտօնանկ եղան։ Ուրեմն, կառավարութիւնն անոնց եւս հաւատարմութեան վրայ տարակոյս ունէր, թէեւ դատի չենթարկած։

Ձեռնարկութիւնը չյաջողեցաւ. որովհետեւ իշխանը կարծուածէն աւելի շուտ վերադարձաւ Սոֆիա։ Փանիցա իւր մտադրութեան ի դերեւ ելնելը տեսնելով, բուռն դիրք մը գործածեր է, և այլեւս չէ ծածկեր իւր խորհուրդներն ընդդէմ իշխանին, նախարարապետին, պատերազմական նախարարին և սպայակոյտի պետին։ Դիշեր մը Վիթոշ պանդոկին մէջ իւր խորհուրդը կը յայտնէ Ռիզով տեղակալին, հաւատարմութեան երդում առնելով անկէ։ Ըսեր է թէ ռուս զօրապետ Ցանմանթեւիչ կը սպասէ շարժման, և իրբեւ ռուս բարձրաստիճան Քոմիսէր պիտի գայ Պուլկարիա, և յայնժամ ենք (Փանիցա) Փեթերսպուրկի պիտի երթայ Ռիզովի հետ, Զարէն խնդրելու որ երկու ֆոֆոխոններ անուանէ պուլկարական գահոյն համար։

Ցունուար 11-12ի դիշերը, Փանիցա դէպքերը փութացնել կը փորձէ։ Ռիզովի և Առնաուտովի հետ, որք գինեալ էին, տուն կը վերադառնայ, եւ պատերազմական դգեստը կը հագնի։ Տիկին Փանիցա ամուսնոյն վիզը կը փաթթուի, և կ'աղաչէ որ արիւնհեղութեան պատճառ չլինի։ Փանիցա կը խոստանայ, և իւր բարեկամաց հետ կ'երթայ ի տուն Տքթ. Միրքովի, բժշկապետ բանակին։ Անկողնէն հանել կուտայ զնա, և կը հրամայէ որ իրենց հետ գայ, իրենց մտադրութեան սատարելու։ Տոքթորը կը մերժէ։ Ռեվոլվըրներով կը սպառնան։ Այն ատեն բժշկապետը տոմակ մը կը գրէ իւր բարեկամին՝ Սոֆիայի պահապան զօրաց հրամանատար Բիսով գընդապետին, ըսելով թէ «ըրէ՛ ինչ որ կընաս՝ թղթաբերներուս դործին յաջողութեան համար։ Պուլկարիոյ կացութիւնը տագնապալից է։ Ձեր ձեռքն է փրկել երկիրը»։

Բայց Գնդ. Բիսով բնաւ յանձնառու չի լինիր։ Զարմանալի է որ Բիսովի գլխուն փորձանք մը չեն բերեր այս կատղած մարդիկ։ Զարմանալի է գամ որ Փանիցա չյաջողեր համոզել, Եաքոպսոն և Բալոպքով իւր օգնութեան կուգային՝ դրամ բաշխելով և լեզուրիչն խոստումներ ընելով սպայից, որք իշխանին դէմ մոռդրեալ ձեռնարկին մասնակցելով, Զարին մասնաւոր բարեհաճութեան պիտի արժանանային։ Փանիցայի առաջարկները մերժող շատ մը սպայք յանձնառու եղան իւր առաջարկները գաղտնի պահելու։ Անցեալ աշնան պատրաստուած էին, իշխանին և նախարարաց Փիլիպէէ մերադարձին առթիւ։ Սոֆիայի երկաթուղւոյ կայարանին մէջ պատուակայ պահակագունդը Փանիցայի կուսակիցներէն պիտի կազմուէր, և զօրանոցներուն մէջ երկու հեծելախումբք պատրաստ պիտի կենային։ Դիտելի է որ Փանիցայի ձերբակալումէն անմիջապէս եռքը քանի մը զօրագնդոց հրամատարք պաշտօնանկ եղան։ Ուրեմն, կառավարութիւնն անոնց եւս հաւատարմութեան վրայ տարակոյս ունէր, թէեւ դատի չենթարկած։

Ձեռնարկութիւնը չյաջողեցաւ. որովհետեւ իշխանը կարծուածէն աւելի շուտ վերադարձաւ Սոֆիա։ Փանիցա իւր մտադրութեան ի դերեւ ելնելը տեսնելով, բուռն դիրք մը գործածեր է, և այլեւս չէ ծածկեր իւր խորհուրդներն ընդդէմ իշխանին, նախարարապետին, պատերազմական նախարարին և սպայակոյտի պետին։ Դիշեր մը Վիթոշ պանդոկին մէջ իւր խորհուրդը կը յայտնէ Ռիզով տեղակալին, հաւատարմութեան երդում առնելով անկէ։ Ըսեր է թէ ռուս զօրապետ Ցանմանթեւիչ կը սպասէ շարժման, և իրբեւ ռուս բարձրաստիճան Քոմիսէր պիտի գայ Պուլկարիա, և յայնժամ ենք (Փանիցա) Փեթերսպուրկի պիտի երթայ Ռիզովի հետ, Զարէն խնդրելու որ երկու ֆոֆոխոններ անուանէ պուլկարական գահոյն համար։

Ցունուար 11-12ի դիշերը, Փանիցա դէպքերը փութացնել կը փորձէ։ Ռիզովի և Առնաուտովի հետ, որք գինեալ էին, տուն կը վերադառնայ, եւ պատերազմական դգեստը կը հագնի։ Տիկին Փանիցա ամուսնոյն վիզը կը փաթթուի, և կ'աղաչէ որ արիւնհեղութեան պատճառ չլինի։ Փանիցա կը խոստանայ, և իւր բարեկամաց հետ կ'երթայ ի տուն Տքթ. Միրքովի, բժշկապետ բանակին։ Անկողնէն հանել կուտայ զնա, և կը հրամայէ որ իրենց հետ գայ, իրենց մտադրութեան սատարելու։ Տոքթորը կը մերժէ։ Ռեվոլվըրներով կը սպառնան։ Այն ատեն բժշկապետը տոմակ մը կը գրէ իւր բարեկամին՝ Սոֆիայի պահապան զօրաց հրամանատար Բիսով գընդապետին, ըսելով թէ «ըրէ՛ ինչ որ կընաս՝ թղթաբերներուս դործին յաջողութեան համար։ Պուլկարիոյ կացութիւնը տագնապալից է։ Ձեր ձեռքն է փրկել երկիրը»։

Բայց Գնդ. Բիսով բնաւ յանձնառու չի լինիր։ Զարմանալի է որ Բիսովի գլխուն փորձանք մը չեն բերեր այս կատղած մարդիկ։ Զարմանալի է

—» 147 «—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺԻԼ ՄԱՌԻ

ԿՈՐՈՒՍԵԱԼ ԴՐԱԽՏ

ՄԱՅՈՆ ՋՈՒՐՈՒՐԴ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

Դուռը կը զարնէ։ Պակաթէլ հոն չէ։ Բժիշկին մահէն ի վեր, ձիերն ու երկու կառքը վաճառած են։ Այլ ևս սպասաւոր չկայ։ Աղքատութիւնը կը տիրէ տան մէջ, թշուառութեան հետ քով քովի։

Ուրնօսիէռ, ինչպէս յայտնի է, հարբստութիւն չէ թողած։ Ո՛չ թէ միայն հարբստութիւն, այլ և պարտք։

Իր գրասեղանին դարակներուն մէջ գտնուած քանի մը հարիւր ֆրանքն իր մահէն յետոյ չուտով ծախսուեցան։

Ձիերուն ու կառքերուն վաճառմամբ ամէնէն ստիպողական պարտքերը վճարուեցան։

Շատ չանցած, տանը վաճառումն որ ծանուցուած և ազդարարութեամբ պատերը փակցուած է, պիտի վճարէ միւս պարտքերը։

Իսկ Ժիլէթ և իր անդամալոյծ մայրն ի՞նչ պիտի ըլան։

Այրի կնոջ վրայ կեանք չէ մնացեր։ Աղջիկը կը վախնայ անոր քովէն հեռանալու, նոյն իսկ օրուան մէկ մասը, վասն զի կը դողայ մտածելով որ գուցէ վերադարձին դիակ մը միայն գտնէ։

Խեղճ աղջիկն ամէն տեղ գործ փընտրուած է։

Բայց այդպիսի փոքրիկ գաւառակի մը մէջ ի՞նչ կրնայ գտնել։

Ամեն դուռ զարկած է. իր հօր յաճախորդներուն գնացած է ազաչել։

Ամենուրեք լաւ ընդունելութիւն ըրած են նմա։

Ո՞վ չպիտի գթար իր եւ իր մօրը վրայ։

Ժիլէթ իր մօրը անկողնոյն մօտ անընդհատ աշխատելով, կարելով ու ձեռագործ պատրաստելով, մեծ վարպետութիւն ստացած էր այդ տեսակ գործոց մէջ։

Իր ուզածն հանգստաւէտ կեանք չէ։ Ինք պատրաստ է ամեն բանէ զրկուելու, բաւական է որ մայրը զրկանք չի կրէ։ Եթէ հարկ ըլլայ, ինք անքուն գիշերներ պիտի անցնի աշխատելով, պիտի մեռնի, բաւական է որ հիւանդ մայրը անօթի չմնայ եւ անոր պատուհանին քով գանուին միշտ, ո՛ւր որ ալ երթան բնակիլ տանը վաճառումէն յետոյ, սիրած ծաղիկներն որք հաճելի երեւան անոր աչաց մինչեւ իր վերջին շունչը։

Ժիլէթի տունը կը կը մնէ Ֆէրնանտ։

Կոմսուհին թեւին տակ ծրար մը ունի զոր կը բանայ։ Ձեռագործ աշխատութիւններ բերած է Ժիլէթին։ Մանկամարդ աղջիկն աչքէ կ'անցուներ զայնս, տեղեկութիւններ կը հարցունէ, խորհուրդներ կուտայ, ամէն բան կը կարգադրէ և յետոյ կը նստի Ֆէրնանտի առջեւ։

—Որքա՞ն բարի էք, տիկին, որ իմ վրաս հոգ կը տանիք։ Այնքա՞ն գործ կուտաք ինձ որ ես հազիւ կրնամ բաւել անոր և ասով մայրս և ես կ'ապրինք։

—Ինչպէս չէ՞, աղջիկս, քանի որ դուք նեղութեան մէջ էք և քանի որ աշխատելու պատրաստ էք...

Ֆէրնանտ տեղեկութիւններ կը հարցունէր անոր կենաց ու մօրն առողջական վիճակին վրայօք։

Ժիլէթ կը պատասխանէր մեղմիւ, ըսելով թէ հօրը մահէն ի վեր ամէն մարդ այնքա՛ն բարեսիրտ երեւցած էր իրեն նըկատմամբ, որ ինք գրեթէ ապահով էր իր ապագային համար։

—Շատ աղքատ պիտի ապրինք, կ'ըսէր տխուր ժպիտով մը, բայց դէթ պիտի ապրինք։ Եւ որքան որ մայրս կենդանի է, կը խնդրեմ, տիկին, հաձէ՛ք ձեր բարեացակամութիւնը չպակսեցնել մեզ, վասն զի եթէ Աստուած այնպէս կամենայ որ մայրս մեռնի, ես այլ ևս աշխատելու պէտք չպիտի ունենամ։

—Ինչո՞ւ համար, աղջիկս։

—Վերջին ժամանակներս այնքա՛ն տառապեցայ որ հանգստանալու անհուն փափագ մը ունիմ։ Եւ ինձի այնպէս կ'երեւի թէ այդ հանգիստը տառապեալներուն քով միայն պիտի գտնեմ։ Ասոր համար որոշած եմ, երբ առանձին մնամ, հիւանդանոցներու մէջ հիւանդներ դարմանելու նուիրել անձս։ Ինձի համար բարիք գործելու միակ միջոցն է այս։

Կոմսուհին, արտասուալից աչօք, մանկամարդ աղջիկը կը դիտէր։

—Ի՜նչ համակամութիւն, կը մտածէր, համբերութի՛ւն, աղջիկս, համբերութիւն։

Ժիլէթի բերանէն չէր ելլեր բառ մը որ ակնարկութիւն մը ըլլար Անորէի իրեն նկատմամբ և իր Անորէի վրայ ունեցած սիրոյն։

Կարծես զիրար չէին ճանչնար։

Անգամ մը միայն, ակամայ եւ յանկարծական կերպով, մանկամարդ աղջիկը բերանէն խոստովանութիւն մը փախուցած էր որ ցոյց կուտար թէ իր սիրտը որքան դրաւեալ էր այդ սիրով։

Կոմսուհին ըսած էր նմա.

—Գործերնիդ լմնցուցեր՞նուդ պէս, ինձ բերէք։ Պէտք ունիմ։

—Ձե՛զ բերել։ Ուրտե՞ղ, տիկին։

—Դղեակը։

Ժիլէթի գոյնը նետած էր, ու չէր պատասխանած։

Յետոյ, յանկարծ, վչտալի շեշտով մը.

—Ո՜հ, ո՜չ, տիկին, ո՜չ։

—Ինչո՞ւ համար, Ժիլէթ։ Դղեակն հեռու չէ...

Ժիլէթ պատրուակ մը փնտռեց և սա միայն դտաւ.

—Մօրմէս չեմ կրնար բաժնուիլ։

—Բայց չի՞ պատահիր երբէք որ չրջակայ դղեակներն յաճախորդներու գործերը տանելու համար դուրս ելլես։

—Այո՛, տիկին։

—Այն ատե՞ն։

—Այն ատեն, եթէ ճշմարիտը կ'ուզէք, տիկին, պատասխանեց արտասուելով, չեմ ուզեր Պէրժերօ գալ, վասն զի կրնայ ըլլալ որ իրեն հանդիպիմ և չեմ ուզեր իրեն հանդիպիլ, վասն զի շատ գէշ կ'ըլլամ։

Կոմսուհին տխուր ժպիտ մ'ունեցաւ որ կարծես կը հրաւիրէր Ժիլէթին իր սիրտը բանալու։ Սակայն Ժիլէթ չի տեսաւ այդ ժպիտը։ Այդ օրէն ի վեր, երկու կանայք խնամով զգուշացած էին ո՛ր և է ակնարկութենէ։

Եւ այս կերպով սահեցան շաբաթներ։

Նօէլ ալ նշմարած էր իր եղբօրը յարատեւ տրտմութիւնը։ Նախ և առաջ, միամտարար, Անորէն հարցաքննած էր։ Երիտասարդը շատացած ժպտելով.

—Կը խաբուիս, սիրելի Նօէլս, ինչպէ՞ս երջանիկ չըլլամ, քու քովդ, մեր բարեսիրտ մօրը քով որ հրաշիւք գանուեցաւ։

Քահանայն գլուխն որորեց։

Ինքը շատ անխորտ էր, բայց որքա՛ն ալ անխորտ ըլլար կենաց և անոր կրից մասին, քաջ գիտէր թէ Անորէի համար եղբայրական ու որդիական գորովը չէին բաւեր։ Ուրիշ սէր մըն ալ կար, աւելի զօրաւոր, և այդ էր անդրանիկին սիրտը տանջողը։

Նօէլ մօրը յայտնեց իր կասկածները։

—Անորէի վրայ բան մը չե՞ս նշմարեր։

—Ընդհակառակն ամեն բան կը նշմարեմ։

—Եղբայրս միշտ կը սիրէ Ժիլէթը։

—Այո՛։ Եւ այնքան բուռն կերպիւ, որ Ժիլէթ ինքն ալ անկից սիրուած ըլլար։

—Ինչէ՞ն գիտես։

—Շաբաթը քանի մը անգամ կը տեսնեմ Ժիլէթը։

—Այս երկու տղաքը դժբաղդ են։

—Ես ալ գիտեմ։

—Ի՞նչ է քու մտադդ։

—Շատ չանցած կիմանաս։

Երէցը չի պնդեց։ Բաւական եղաւ իրեն՝ Ֆէրնանտի երեսը նայիլ, անոր աչաց յուզմունքէն գուշակելու համար թէ անգութ բան մը չէր խորհէր։

Ու բազկաց մէջ առնելով զայն և համբոյրներով ծածկելով.

—Ո՜հ, մայր իմ, մայր իմ, ըսաւ, ո՞վ պիտի կարենայ բնաւ գիտնալ սրտիդ գորովն ու բարութեանդ մեծութիւնը։

Այս ամենը տեղի կունենար յանգէտս Անորէի եւ անոր բացակայութեանը։ Երիտասարդը կը շարունակէր իր մենակեաց կեանքը վարել։ Երկար, չա՛տ երկար ատենէ ի վեր չէր տեսած Ժիլէթը։ Սակայն որքա՛ն կը մտածէր անոր վրայ։ անոր անոյշ ու մելամաղձիկ դէմքը երեւակայութ

նաեւ որ Քիսով իրողութիւնը չմոցնէր պատերազմական նախապարութեան։ Փանիցա վերջ։ 1 ին կը ձերբակալուի։

Ընդհանուր դատախազն ամբաստանելոց պատժուիլը կը պահանջէ ըստ տրամադրութեանց պուլկարական օրինաց, զինուորական օրինաց և օսմանեան օրինաց, որոց երեքն ալ մահուամբ կը պատժեն ամբաստանելոց գործած ոճիրը։

ՃԷՅՆ Պատ. անուն անգլ. շոգենաւն, որ մայիս 11 ին Մարսիլիա հասաւ, լուր բերաւ թէ անգլ. Լէվանթ շոգենաւը կ'այրէր Սիկիլիոյ հրուանդանին հանդէպ, և նաւազք մեկնած էին։ Շոգենաւն ընկերութեան վրայ էր, և ճէյն Պատ. անկարելի կը համարէր օգնութիւն հասցնել։ Լէվանթ անգլ. Թրէյտիր ընկերութեան կը պատկանէր, և Մարսիլիայէն Պաթում կ'երթար 380 տակառաչափ ապրանքով։

—Նոր ճակատամարտ մը և սաստիկ ռմբակոծութիւն մը եղաւ, Վիսան հազարապետ գրաւեց Արաբաց մէկ նոր քաղաքը, Լինայ, յԱրեւելեան Ափրիկէ։

—Կիրակնօրեայ հանգստեան մասին Գերմանի Դեսպանախորհրդին պատուէրը պիրով ընդունուեցան ի Սերպիա, ուր ըմբուշխնան օրէնք մը քուէարկեց, որով կիրակի և տօն օրեր ամէն աշխատութիւն և տուրեւառ կ'արգիլէ։

—Գեռատի սպրի Անգլուհի մը Վիեննայի ոստիկանութեան գիմելով, բողոքեց իւր նշանածին դէմ, որ իւր 1,000 ոսկւոյ արժէքով գոհարեղէնները գողցած և փախած է։ Ոսկիկանութիւնը չգտաւ դեռ նշանածն, որ Ռուս մ'է, բայց ստուգեց թէ 300 ոսկւոյ փոխարէն ի գրաւ դրած է գոհարեղէնները։

—Ազգաւոր տղայոց ցերեկայ ճաշը դպրոցներէն ձրիապէս տալու գրութիւնն որ ի գործ կը դրուի Վիեննայի մէջ՝ այնքան գոհացուցիչ արդիւնք ունեցաւ որ Զուիցերիոյ կառավարութիւն այս մասին պէտք եղած տեղեկութիւնները խնդրեց Վիեննայի կառավարութենէն՝ նոյն մարդասիրական գործին Զուիցերիոյ մէջ ընդհանրացնելու համար։ Վիեննայի մէջ այս ձրի ճաշեր մանաւանդ ձմեռն եղանակին մէջ կը տրուին։ Ազգաւոր տղայոց շատեր իրենց կրասերագոյն եղբայրներն և քոյրերն ալ հետ կը բերեն՝ իրենց ցերեկայ ճաշն անոնց հետ միկտեղ ուտելու համար, և դպրոցական վարչութիւնք այդ զայուն տղայոց բաժինը սովորական չափէն աւելի կուտան։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ՆԻՍՍ ԺԴ

4 Մայիս 1890

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգային Ժողովոյ ներկայ նստաշրջանի փակման նիստը տեղի ունեցաւ երէկ ժամ 7½ին, Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ, ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Ազնուազուն Տոքթ. Թիւեաքեան էֆէնտիի։ Ներկայ երեսփոխանաց թիւն էր 42։

Ա. Ատենագրիր Մ. Մելիքեան էֆ. բացակայ ըլլալով, Դիւանի հրաւիրանօք՝ երեսփոխաններէն Նշան էֆ. Փափազեան վարեց առժամեայ ատենագրի պաշտօնը։

Երեսփոխաններէն Արտիար էֆ. Արտիարեան կարճատեւ ճանրորդութեան մը պատճառաւ՝ Ժողովոյ մի քանի նիստերէն, և Ստեփան փաշա Ասլանեան անձնական տարութեան պատճառաւ՝ ներկայ նիստէն բացակայութիւններն հաղորդած ըլլալով, նշանակուեցան իրը օրինաւոր բացակայ։

Ս. Երուսաղեմայ Միաբանութեան 1888-89 տարւոյ հաշուոյ քննութեան համար կարդեալ յանձնաժողովոյ անդամներէն Յովհաննէս էֆ. Պալբճեան նամակաւ մը կը ծանուցանէր Դիւանին թէ երեցս հրաւիրագիր ստացած ըլլալով, թէեւ փութացած էր երթալ, սակայն իւր պաշտօնակիցներէն ո'չ ոք ներկայ գտնուելուն, կարելի չէր եղած հաշուոյ քննութեան ձեռնարկել։ Ուստի պատասխանատուութենէ զերծ մնալու համար, կը խնդրէր զարժանն տնօրինել, ըստ որում քննելի հաշուեցուցակին կից տեղեկագրին մէջ կարեւոր առաջարկութիւնք կան որոց նկատառման յապաղումը կրնայ վնասաբեր հետեւանքներ ունենալ։

Ժողովը համաձայն գտնուելով խնդրոյն կարեւորութեան՝ յանձնարարեց Դիւանին, տիպոգրաֆական և ազգու հրաւիրագիր մը յղել Յանձնաժողովոյն անդամից որպէս զի ժամ առաջ գումարուելով, կատարեն իրենց յանձնուած պաշտօնը։

ՕՐԱԿԱՐԳ

Ա

Ատենական գործողութիւնք վերջացած ըլլալով, թէեւ Ժողովը ըստ օրինի պիտի զբաղէր Օրակարգի առաջին խնդրովը, որ էր «Մրագիր Ներքին Կանոնագրի», սակայն յիշեալ Կանոնագրի խմբագիր յանձնաժողովոյ տեղեկագիրը Ստեփան փաշայի բացակայութեան պատճառաւ՝ հարկ դատուեցաւ առ այժմ յետաձգել այդ խնդրոյն վճռաբանութիւնը։

Հետեւաբար Ժողովը անցաւ Օրակարգի երկրորդ խնդրոյն։

Բ

ԵԼՄՏԱՑՈՅՑ 1888-89 ԵՒ 89-90 ԱՄԱՑ Ա.ԶԳ. ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

Ատենապետ էֆ. հրաւիրեց զերեսփոխանս իսօսք առնուլ Օրակարգի սոյն երկրորդ խնդրոյն վրայ, առ որ Յ. Դուրեան էֆ. դիտել տուաւ թէ սահմանադրական երկամեայ շրջանը՝ որուն կը պատկանի ներկայացեալ ելմտացոյցն՝ արդէն իսկ վերջացած ըլլալով, լաւագոյն էր այդ խնդիրը բոլորովին վերցուցեալ Օրակարգէն։

Տէրտէր էֆ. Նալբանեան, իբր անդամ ելմտացոյցի քննիչ Յանձնաժողովոյ, ցաւ յայտնեց որ Ժողովը գոնէ չ'հաճիր նկատողութեան առնուլ ներկայացեալ տեղեկագրի պարունակած ինչ ինչ կարեւոր առաջարկութիւնները։

Նաղարեան էֆ. տեղեկագրի միւս կէտերն եւս պարզիլ յետոյ, գլխաւորաբար ի վեր հանեց սա պարագան՝ թէ չատ անգամ կրթական ծախուց անուան տակ զանազան գումարներ տրուած են կարօտ վարժապետաց, ամենանք յատկացուած են վարդապետաց, փոխադրութեան ծախքեր նշանակուած են և այլն։ Նոյնպէս պաշտօնեից ամսաթոշակաց վրայ կարեւոր յաւելումներ եղած են առանց արժանեաց նայելու և առանց ո'ր և է հաւասարութիւն պահելու, այնպէս որ նախորդ Բաղ. Ժողովն տարեկան իրը 33,000 ղրուշի ամսաթոշակաց յաւելում մը ըրած է, առանց կանխաւ Ազգ. Ժողովոյ հաւանութիւնն առնելու։

Յ. Դուրեան էֆ. իրաւացի դատելով հանդերձ յանձաժողովին կողմէ եղած սոյն գիտողութիւններն, առաջարկեց որ, ըստ որում 1888-89 և 89-90ի շրջանները լրացած են և արդի Բաղ. Ժողովը ձեռնարկած է նոր պիւտճէի պատրաստութեան, այդ դիտողութիւնք անոր ուշադրութեան յանձնուին։

Ռ. Պէրպէրեան էֆ. ընդարձակ կերպով քննադատեց Յանձնաժողովոյ տեղեկագիրը, գլխաւորաբար ծանրանալով սա երկու կէտերուն վրայ. նախ թէ, յանձնաժողովն իւր քննութիւնները վեր ի վերոյ կատարած է, անոնց հիմ բռնելով միայն նախորդ տարւոյ հաստատութիւնքն և ծախուց թուանշանները, մինչդեռ պարտէր աւելի հիմնաւոր քննութիւն մը կատարել, դնէ վերջին տասը տարիներու հաշիւներն ուսումնասիրելով իր առջեւ, և ի հարկին վարչութեան դիմելով՝ բացատրութիւններ առնուլ և լուսաբանուիլ։ Երկրորդ՝ նոր պիւտճէի պատրաստութեան առթիւ յանձնաժողովն իրեն մէջտեղ ընտրած է ծախքերն ենթադրեալ հաստատութենէ հանմատութեամբ նշանակել, փոխանակ նախ պէտքերը ճշդելու և ըստ այնմ, եթէ հարկ է, հաստատութենէ նոր աղբիւրներ նշանակելու։ Հանրային պիւտճէներն այս վերջին եղանակը կը պատրաստուին, բոլորովին տարբեր անհատական պիւտճէներէն։ Դայով յանձնաժողովոյ այն առարկութեան թէ ելմտացոյցը դործադրութեան դրուելէ յետոյ Ազգ. Ժողովն բիրուեր է, Պերպէրեան էֆէնտի բաւ թէ Բաղ. Ժողովը թերեւս անցեալն փորձառութենէն խրատուելով այսպէս շարժելու պարտաւորուեր է, քանի որ ամէն անդամ ելմտացոյցներու վաւերացումն անսահման կիրպով կը յապաղի Ազգ. Ժողովոյ մէջ։

Բ. էֆ. Ղազարեան (Տեղեկագրեր ելմտացոյցի քննիչ յանձնաժողովին) ազդու բողոք մը բարձաւ այս դիտողութեան դէմ, ցաւ յայտնելով որ երեսփոխանք ոմանք փոխանակ նախորդ Բաղաքական Ժողովոյ հաստատութիւնը պահանջելու, կ'ուզեն որ յանձնաժողովն ինք դիմէր անոր և տեղեկութիւններ առնուր։ Յանձնաժողովն այդ տեսակ պարտականութիւն մը չունէր, սակայն քանիցս դնաց ի Պարիսպարքարան, բայց ոչ ոք գտնելով Ժողովականներէն, քարտուղարաց օգնութեամբ ձեռնարկեց տումարաց քննութեան։ Խնդրոյն հոգին՝ վարչութեանց առանց ազգ. Ժողովին համար տալու գործէ քաշուիլն ու չվաւերացեալ ելմտացոյցը գործադրելն է, և ասոնց վրայ պէտք է խորհիլ։

Տ. Նազարեան էֆ. ի պատասխանի Պերպէրեան էֆ.ի դիտողութեանց, ըստ թէ յանձնաժողովն իշխանութիւն չունէր առանց կազմելով քննութիւն կատարելու, թէ անցեալ ութ տարիներու բաղդատական հաշիւներն հիմ բռնած է իրեն և ոչ թէ տաճարան էֆ.ի ենթադրածին պէս մէկ տարուան հաշիւ։ Ինչ ինչ մանրամասնութիւններէ յետոյ, յայտնեց թէ՝ երբ Ազգ. Ժողովը կոչած էր զիրենք յանձնաժողովոյ անդամակցութեան, ինքը և իւր ընկերքը յայտնած էին թէ, բաց ի Քրիստոսատուր էֆէնտիէ, ազգ. կեանքի փորձառութիւն չունին, սակայն իրը գործի մարդ և իրենց խիղճն առաջնորդ բռնելով, կատարած են իրենց յանձնուած պաշտօնը։

Կրօն. Ժողովոյ անդամներէն Տ. Վահան վարդապետ Յակոբեան ուզեց գիտնալ թէ որո՞նք են այն եկեղեցականներն որք կրթական ծախուց անուան տակ ամսական ստացած են։— Նազարեան էֆ. յիշեց Սարաճեան Տ. Յովսէփ վարդապետն և Բէշիլիմանեան Տ. Խորէն քահանայն։—Առ այս Տ. Վահան վրդպ. յայտարարեց թէ՝ Սարաճեան Հայր Սուրբն ոչ թէ նպաստ, այլ իրը կրօնական տեսուչ ազգային վարժարաններն այցելելով և կրօնական դասախօսութեանց հսկելով, համեստ ամսաթոշակ մը կ'ստանար որ հաղիւ կը բաւէր այդ երթեւեկութեան ծախսուց։ Իսկ Տ. Խորէն քահանայ Փէշլիմանեան իբրեւ կրօնական Ժողովոյ դիւանադպիր իրեն յատկացեալ ամսականն ունէր։ Արժ. ատենաբանը կրօնական ուսմանց անհրաժեշտ հարկին վրայ տեսութիւն մ'ընելէ յետոյ, ցաւ յայտնեց որ Յանձնաժողովը չի հարցներ թէ ինչո՞ւ տարիէն ուելի դադրած է կրօնական տեսչի պաշտօնը։— Տ. Յակոբ Աշտ Էշրէֆպէ ոյժ տալով այս դիտողութեան, յարեց թէ՝ Սարաճեան Հօր հրաժարումէն յետոյ, երբ կրօնական Ժողովը Բաղ. Ժողովին հետ բանակցութեան մտաւ անոր յաջորդին ընտրութեան համար, պատասխան ստացաւ թէ դրամ չկայ։

Ա. Սուրէնեան էֆ. պարզեց սա կէտը թէ Ազգային Ժողովինն է թերութիւնը եթէ մինչեւ ցարդ չէ կրցած զբաղիլ իրեն ներկայացեալ ելմտացոյցին քննութեամբ, թէ խնդրոյ առարկայ եղած տեղեկագիրը կրնայ օգտակար ըլլալ սկզբան տեսակետով և ո'չ թէ իրը գործադրելի պիւտճէի մը տեղեկագիրը, քանի որ 88—89 և 89—90ի շրջանները բոլորուած են։ Կը մնայ ուրեմն մէկ կողմ դնելով զայն, յանձնարարել արդի Բաղ. Ժողովին որպէս զի վութիացնէ նոր ելմտացոյցի ներկայացումը։ — Ե. Դուրեան էֆ. յայտնեց թէ Բաղ. Ժողովը նոր պիւտճէի պատրաստութեան, այդ դիտողութիւնք անոր ուշադրութեան յանձնուին։

Ռ. Պէրպէրեան էֆ. ընդարձակ կերպով քննադատեց Յանձնաժողովոյ տեղեկագիրը, գլխաւորաբար ծանրանալով սա երկու կէտերուն վրայ. նախ թէ, յանձնաժողովն իւր քննութիւնները վեր ի վերոյ կատարած է, անոնց հիմ բռնելով միայն նախորդ տարւոյ հաստատութիւնքն և ծախուց թուանշանները, մինչդեռ պարտէր աւելի հիմնաւոր քննութիւն մը կատարել, դնէ վերջին տասը տարիներու հաշիւներն ուսումնասիրելով իր առջեւ, և ի հարկին վարչութեան դիմելով՝ բացատրութիւններ առնուլ և լուսաբանուիլ։ Երկրորդ՝ նոր պիւտճէի պատրաստութեան առթիւ յանձնաժողովն իրեն մէջտեղ ընտրած է ծախքերն ենթադրեալ հաստատութենէ հանմատութեամբ նշանակել, փոխանակ նախ պէտքերը ճշդելու և ըստ այնմ, եթէ հարկ է, հաստատութենէ նոր աղբիւրներ նշանակելու։ Հանրային պիւտճէներն այս վերջին եղանակը կը պատրաստուին, բոլորովին տարբեր անհատական պիւտճէներէն։ Դայով յանձնաժողովոյ այն առարկութեան թէ ելմտացոյցը դործադրութեան դրուելէ յետոյ Ազգ. Ժողովն բիրուեր է, Պերպէրեան էֆէնտի բաւ թէ Բաղ. Ժողովը թերեւս անցեալն փորձառութենէն խրատուելով այսպէս շարժելու պարտաւորուեր է, քանի որ ամէն անդամ ելմտացոյցներու վաւերացումն անսահման կիրպով կը յապաղի Ազգ. Ժողովոյ մէջ։

Բ. էֆ. Ղազարեան (Տեղեկագրեր ելմտացոյցի քննիչ յանձնաժողովին) ազդու բողոք մը բարձաւ այս դիտողութեան դէմ, ցաւ յայտնելով որ երեսփոխանք ոմանք փոխանակ նախորդ Բաղաքական Ժողովոյ հաստատութիւնը պահանջելու, կ'ուզեն որ յանձնաժողովն ինք դիմէր անոր և տեղեկութիւններ առնուր։ Յանձնաժողովն այդ տեսակ պարտականութիւն մը չունէր, սակայն քանիցս դնաց ի Պարիսպարքարան, բայց ոչ ոք գտնելով Ժողովականներէն, քարտուղարաց օգնութեամբ ձեռնարկեց տումարաց քննութեան։ Խնդրոյն հոգին՝ վարչութեանց առանց ազգ. Ժողովին համար տալու գործէ քաշուիլն ու չվաւերացեալ ելմտացոյցը գործադրելն է, և ասոնց վրայ պէտք է խորհիլ։

Տ. Նազարեան էֆ. ի պատասխանի Պերպէրեան էֆ.ի դիտողութեանց, ըստ թէ յանձնաժողովն իշխանութիւն չունէր առանց կազմելով քննութիւն կատարելու, թէ անցեալ ութ տարիներու բաղդատական հաշիւներն հիմ բռնած է իրեն և ոչ թէ տաճարան էֆ.ի ենթադրածին պէս մէկ տարուան հաշիւ։ Ինչ ինչ մանրամասնութիւններէ յետոյ, յայտնեց թէ՝ երբ Ազգ. Ժողովը կոչած էր զիրենք յանձնաժողովոյ անդամակցութեան, ինքը և իւր ընկերքը յայտնած էին թէ, բաց ի Քրիստոսատուր էֆէնտիէ, ազգ. կեանքի փորձառութիւն չունին, սակայն իրը գործի մարդ և իրենց խիղճն առաջնորդ բռնելով, կատարած են իրենց յանձնուած պաշտօնը։

Կրօն. Ժողովոյ անդամներէն Տ. Վահան վարդապետ Յակոբեան ուզեց գիտնալ թէ որո՞նք են այն եկեղեցականներն որք կրթական ծախուց անուան տակ ամսական ստացած են։— Նազարեան էֆ. յիշեց Սարաճեան Տ. Յովսէփ վարդապետն և Բէշիլիմանեան Տ. Խորէն քահանայն։—Առ այս Տ. Վահան վրդպ. յայտարարեց թէ՝ Սարաճեան Հայր Սուրբն ոչ թէ նպաստ, այլ իրը կրօնական տեսուչ ազգային վարժարաններն այցելելով և կրօնական դասախօսութեանց հսկելով, համեստ ամսաթոշակ մը կ'ստանար որ հաղիւ կը բաւէր այդ երթեւեկութեան ծախսուց։ Իսկ Տ. Խորէն քահանայ Փէշլիմանեան իբրեւ կրօնական Ժողովոյ դիւանադպիր իրեն յատկացեալ ամսականն ունէր։ Արժ. ատենաբանը կրօնական ուսմանց անհրաժեշտ հարկին վրայ տեսութիւն մ'ընելէ յետոյ, ցաւ յայտնեց որ Յանձնաժողովը չի հարցներ թէ ինչո՞ւ տարիէն ուելի դադրած է կրօնական տեսչի պաշտօնը։— Տ. Յակոբ Աշտ Էշրէֆպէ ոյժ տալով այս դիտողութեան, յարեց թէ՝ Սարաճեան Հօր հրաժարումէն յետոյ, երբ կրօնական Ժողովը Բաղ. Ժողովին հետ բանակցութեան մտաւ անոր յաջորդին ընտրութեան համար, պատասխան ստացաւ թէ դրամ չկայ։

Ա. Սուրէնեան էֆ. պարզեց սա կէտը թէ Ազգային Ժողովինն է թերութիւնը եթէ մինչեւ ցարդ չէ կրցած զբաղիլ իրեն ներկայացեալ ելմտացոյցին քննութեամբ, թէ խնդրոյ առարկայ եղած տեղեկագիրը կրնայ օգտակար ըլլալ սկզբան տեսակետով և ո'չ թէ իրը գործադրելի պիւտճէի մը տեղեկագիրը, քանի որ 88—89 և 89—90ի շրջանները բոլորուած են։ Կը մնայ ուրեմն մէկ կողմ դնելով զայն, յանձնարարել արդի Բաղ. Ժողովին որպէս զի վութիացնէ նոր ելմտացոյցի ներկայացումը։ — Ե. Դուրեան էֆ. յայտնեց թէ Բաղ. Ժողովը նոր պիւտճէի պատրաստութեան ձեռնարկած է արդէն և ի մտոյ պիտի մատուցանէ զայն Ազգ. Ժողովին, հետեւաբար այդ տեսակ յանձնարարութեան պէտք չկայ։— Բէշիլիմանեան Տ. Ղազարեան պահանջեց ցաւ յայտնել այս առթիւ որ նախորդ Բաղ. Ժողովը բերած չէ իւր համարատուութիւնը։

Ե. Թորոսեան էֆ. իրը անդամ նախորդ Բաղ. Ժողովոյ, պատասխանեց թէ իրենք յարգած են միշտ Ազգ. Ժողովն և պատրաստակամութիւն ունին իրենց համարատուութիւնը բերելու։ Ժամանակին բերմունք և զանազան պատճառներ միայն տեղի տրուած են այդ յապաղման։

Ելմտացոյցի խնդրոյն վրայ եղած այս վիճաբանութիւնը բաւ համարուելով, Ատենապետ էֆէնտի Ժողովոյ քուէին ենթարկեց Սուրէնեան էֆ.ի հետեւեալ բանաձեւն որ ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ։

«Շնորհակալ լինելով Յանձնաժողովոյ աշխատութենէն և նկատելով որ արդէն 1888 89 և 89-90 տարիներու շրջանն աւարտած է, փակեալ համարել սոյն խնդիրը, սպասելով որ նախորդ Վարչութիւնը իւր համարատուութեան հետ բերէ նաեւ գործադրեալ հաշուեցոյցը։»

Գ.

ԿՐԹԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Թէեւ Ժողովոյ փակման ժամը մօտեցած էր, սակայն Ատենապետ էֆ. փափաք յայտնեց որ Ժողովը դնէ սկզբամբ որոշում մը տայ Օրակարգի երրորդ խնդրոյն վրայ որ էր «Առաջարկութիւն Պերպէրեան էֆ.ի ի մասին կրթական խնդրոյն»։ Այդ առաջարկի վրայ նախորդ նիստերու մէջ վիճաբանուած ըլլալով արդէն, քուէի դրուեցաւ անոր եղրակացութիւնը որ ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ։ Ասուսիկ այդ եղրակացութիւն։

«Ազգային Ժողովս ձեռք առնելով իւր արդի նստաշրջանի մէջ կրթութեան մեծ խնդիրը, նախ և առաջ կազմէ Յանձնաժողով մը որոյ պաշտօնը լինի քննել ազգային պաշտօնական մարմնոյ ձեռօք պատրաստեալ կրթական օրինաց ծրագրերը և բերել վաղ ընդ փոյթ տեղեկագիր մը առնոց մասին մանաւորապէս և խնդրոյն վրայ ընդհանրապէս։

Ըստ այս որոշման կազմելի Յանձնաժողովոյն ընտրութիւնը թողուեցաւ յառաջիկային։

* * *

Հ. Ալաճաճեան էֆ. ուզից գիտնալ թէ ի՞նչ պատճառաւ ներկայ նիստը դադնական չէր եղած և կաթողիկոսական խնդրոյն չէր նուիրուած։—Ատենապետ էֆ. պատասխանեց թէ Ս. Պատրիարք Հայրը տեսնելով որ կաթողիկոսական խնդրոյն վրայ երկու կողմ տակաւին շատ ըսելիքներ կան և թէ միւս կողմէ Ժողովոյ նստաշրջանը լրացած է, յանձնարարած էր Մայր-Դիւանին Օրակարգի մնացեալ խնդիրներով նիստ կազմել այսօր և շրջանը փակել, յառաջիկային թողլով կաթողիկոսական խնդիրը, որպէս զի մինչեւ այն տեղն մասնաւոր գումարմանց մէջ զաղափարաց մերձեցում մը յառաջ բերել կարելի ըլլար։

Ալաճաճեան էֆ. կրկնեց իւր դիտողութիւնն, յարելով թէ Ազգ. Ժողովն ինք միայն ձեռնտաս է իւր օրակարգը փոփոխելու, և եթէ այսպիսի հարկ մը տեսնուած էր, պէտք էր ատենօր բացուած պահուն Ժողովոյ որոշումն առնուլ և ըստ այնմ յետաձգել կաթողիկոսական խնդիրը։

Դ.

ՓԱԿՈՒՄՆ 1889-90 ՏԱՐԻՈՅ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԻ

Ներկայ նստաշրջանը լրացած ըլլալով, Ատենապետ էֆ. հետեւեալ փակման ճառը կարդաց։

Տեարք,

Ազգ. Ժողովոյ 89-90 ամի շրջանին այսօր վերջին նիստն է։

Եթէ յետս կոյս ակնարկ մը նետենք և Ժողովոյ գործունէութեան չափը արտադրեալ արդեանց մէջ տեսնել ուզենք, գոհ մնալու շատ պատճառ մը չունինք։

Ներքին կանոնագրի խնդիրը որ ի վաղուց հետէ այլ և այլ ձեւերու տակ այլ և այլ դժուարութեանց դուռ բանալէ յետոյ վերջապէս Ժողովոյն ուշադրութիւնը գրաւած և յատուկ մասնաժողովոյ մը միջոցաւ ուսումնասիրուելէ և բարեփոխեալ ծրագիր մը պատրաստուելէ վերջ Ժողովոյ օրակարգն անցած էր, տակաւին չգտաւ իւր վերջին լուծումը։ Հաղիւ մի քանի յօդուածներն ընդունուեցան եւ հաստատուեցան, մնացեալց քննութեան ժամանակ անգամ չեղաւ անցնելու։ Կը յուսամք որ գէթ յառաջիկայ շրջանին կ'աւարտի այս կարեւոր գործը որ մեր նխստերուն կանոնաւորութեան և արդիւնաւորութեան համար առաջին կարգի ըստիպողականութիւն ունի։

Ազգ. Պատրիարքարանի 88-89 և 89-90 ամաց ելմտացոյցի խնդրոյն տեղեկագիրը որ նախորդ շրջանի մէջ կազմուած մասնաժողովոյ կողմանէ դիւանիս յանձնուած էր, թէեւ օրակարգն անցած, բայց տակաւին վիճաբանութեան ենթարկուած չէր և այս նստին միայն վերջացաւ այս խնդիր։

Ս. Երուսաղեմայ Վանուց 88-89 ամի հաշուեցոյցը նմանապէս յանձնուած էր մի յատուկ Յանձնաժողովոյ, սակայն ոչ միայն իւր տեղեկագիրը տակաւին բերած չէ Պատ. Յանձնաժողովը, այլ և ոչ մի անգամ նիստ ըրած է դեռ, որուն համար տեսաք թէ իրաւամբ գանգատ բարձաւ մեր պաշտօնակից Պալըզճեան էֆ.։

Զեմ ուզեր յիշատակել ընտրութիւն, հրաժարում և այլ այս կարգի խնդիրներն որք միտ և հանապազ կան։

Վարչութեան Բաղաքական Ժողովոյ ընտրութիւն ունինք կատարուած այս շրջանին մէջ, պարագայ մը որ իւր կարեւորութեամբը գոհացուցիչ կրնայ համարուիլ։ Սակայն հոն ալ կնճռոտ կէտ մը թողուցած եմք, զի լուծած չեմք դեռ Վարչութեան միւս ճիւղին կրօն. Ժողովոյ պաշտօնի տեսողութեան խնդիրը որ տակաւին օրակարգին մէջ կ'սպասէ։

Մի միայն Կաթողիկոսական խնդիրը կը տեսնեմ որ յամաց հետէ մտքերն զբաղեցրնելէ յետոյ կուգայ վերտին Ժողովոյդ, Յանձնաժողովոյ տեղեկագրին վրայ միաբանութիւն կը բացուի և բուռն եռանդեամբ կը մղուի, այլ սակայն կը մնայ այն ևս առանց համաձայնութեան և վերջնական լուծման մը յանգելու։

Կը թողուիք և զայս յաջորդ շրջանի։

Կը մնայ այժմ շնորհակալութիւն յայտնելով Դիւանի պատուական պաշտօնակցացս որոց սիրալիր աջակցութիւնը վայելեցի հանապազ, Պատկ. Ժողովոյդ ներդամութիւնը խնդրել այն ակամայ թերութեանց համար որք գիտեմ թէ տեղի ունեցան պարզապէս իմ անբաւականութենէս։ Արդէն իսկ, ինչպէս գիտէք, անկեղծարար խոստովանած էի զայս և այժմ ալ կեղծ ձեւերու ներքեւ ծածկել չեմ ուզեր։

Զանազան որ յառաջիկային ընտրեմք Ատենապետ մը որ աւելի հմտութիւն, փորձառութիւն, կարողութիւն և միանգամայն հզօր ձայն ունենայ, ի հարկին, անասասող ատենաբանէն աւելի խելի լինելու։ Կարողութիւն և յաջողութիւն կը մաղթեմ ամենեցուն, և կը խնդրեմ օրհնելով փակեցէք, Ս. Հայր, մեր այսամեայ շրջանը։

Յետ ընթերցման սոյն ճառին, Ատենապետ էֆ. յայտնեց թէ Ազգային Ժողովոյ Բարտուղարը պատրաստած էր վերջացող նստաշրջանին մէջ լուծուած կամ անլոյծ մնացած խնդրոց մանրամասն մէկ պատկերը որ կատարեալ դաղափար մը կուտայ Ժողովոյդ գործառնութեանցը վրայ, և որ պիտի տպագրուի ներկայ նստի ատենագրութեան մէջ։ (*)

Նստաշրջանի փակմանն առթիւ երիտասարդ յոտնկայս շնորհակալութիւն յայտնեցին առ Մայր Դիւանն, յետ որոյ Ս. Նախագահը Պահպանիչով մը օրհնեց Ժողովոյ աշխատութիւնները և կարու կարողութիւն մաղթեց յառաջիկայ նոր շրջանին համար։

Ամենը փակուեցաւ ժամ 9½ին։

(*) Վերոյիշեալ պատկերն կ'երեւի թէ 89-90 նստաշրջանի մէջ Ազգ. Ժողովոյն ներկայացուած են ընդ ամենը 38 խնդիրներ, որոց՝

26 Ատենական
6 Օրակարգին մէջ
2 Խնդրոց կարգին մէջ
3 Ցշեալ
1 Օրագրեալ
38

Պալատու Թաղ. Խորհուրդը կը խնդրէ մեզի ծանուցանել թէ, Թաղին Խորէնեան երկսեռ վարժարանի ուսանողաց տարեկան դասաւորութեան հարցաքննութիւնք պիտի կատարին ըստ յետագայ կարգացանցի.

Բ.չ. մայիս 7.—Հայ. Բ. Գ. Դ. Ե. և Թուագիտ. Ա. Դ. տարեցոյց.—Հայ. և Իրագիտ. Ա.։—Հայ. Դ. Դ. և Թուագիտ. Դ. Դ. Ե. աղջիկանց։

Դ.չ. ,, 8.—Քրիստ. Ա. Բ. Դ.—Կրօնք. Դ. Ե.—Հայ. և Իրագիտ. Ա.։—Ազգ. և Օսմ. Պատմ. Ե. տարեցոյց.—Քրիստ. Ա. Բ. Դ.—Կրօնք. Դ. Ե.—Հայ. Բ. Ե. և Ազգ. Պատմ. Ե. աղջիկանց։

Դ.չ. ,, 9.—Թուագիտ. Բ. Դ. Ե.—Ազգ. Պատմ. Դ. Դ.—Օսմ. Պատմ. Դ. և Տօմար. Դ. Ե. տարեցոյց.—Թուագիտ. Ա. Բ.—Ազգ. Պատմ. Դ. և Զեւուագիտ. Բ. Դ. Դ. Ե. աղջիկանց

Ուր. ,, 11.—Աշխ. Դ. Ե. և Թուագիտ. Բ. Դ. Դ. Ե. տարեցոյց.—Ազգ. Պատմ. Դ.— Աշխ. Դ. Դ Ե. և Առաքին Տօմար. Դ. Ե. աղջիկանց։

Շբ. ,, 12.—Աշխ. Դ.—Ս. Պատմ. Բ. Դ. Դ. Ե. և Տրանս. Դ. Ե. տարեցոյց.—Ս. Պատմ. Բ. Դ. Դ. Ե. և Տրանս. Դ. Դ. Ե. աղջիկանց։

Բ.չ. ,, 14.—Տրանս. Բ. Դ. տարեցոյց և Բ. աղջիկանց.—Քննութիւնք ընտրելասանի երկսեռ մանկանց։

Գեղագրութիւնք, Զարդագրութիւնք, Գծագրութիւնք և Ձեռարուեստք միշտ ի տես։

Ծան.—Քննութիւնք կ'սկսին առաւօտեան ժամը 9ին և կը տեւեն մինչեւ 9½, միջօրէին 1½ ժամ դադարաւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Խառն Ժողովն ի Նիստ դումարեցաւ երէկ Ազգ. Ժողովոյ դումարումէն առաջ ի խորհրդարանի Ղալաթիոյ ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։

Ազնուաշուք Զունդ Ասպետն՝ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր հաղորդած էր ի գիտութիւն, իւր ծանուցեալ կտակն ի մասին Զունդեան Հաստատութեան։ Խառն Ժողովը նկատողութեան առնելով Ազն. Ասպետին զեկուցումը, շնորհակալութիւն և գոհունակութիւն յայտնեց այս ճշմարտապէս մարդասիրական և ազգասիրական գործին համար։

Ժողովը նկատողութեան առաւ Մը. չոյ ընդհանուր վանահայր-առաջնորդի ընտրութիւնն յանձին Գեր. Ներսէս Ծ. վարդապետ Խարբանանի և օրինաւոր գտնելով, վաւերացուց կատարուած ընտրութիւնը։

Ժողովը վերջնական կերպիւ պատրաստեց Տրապիզոնի առաջնորդական ընտրելեաց ցանկն հետեւեալ կերպիւ։

1. Գեր. Խորէն արքեպիսկոպոս Նար-Պէյ
2. Արժ. Յակոբ Ծ. վրդպ. Աշտ
3. » Տաճատ » » Ոսկանեան
4. » Յովհաննէս. » » Սրբարունի
5. » Խորէն » » Կիւրղեան
6. » Վահան » » Յակոբեան

Նոյնպէս Բազէշի առաջնորդական ընտրելեաց ցանկը վերջնական կերպիւ պատրաստեց հետեւեալ կերպիւ.

1. Արժ. Յովսէփ վրդտ. Սոլոմեան
2. » Մաղաքիա » Տէրունեան
3. » Իգնատիոս » Շիշլեանեան
4. » Վաղինակ »

Վաղը, կիրակի առաւօտ, Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցի մատրան մէջ Ամեն. Խրիմեան Սրբազան Պատարագեւ պաշտօն պիտի մատուցանէ ի հանդիսաւոր հոգւոյ հանդուցեալ Գրիգոր էֆէնտիի ներսէսեանի։

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս հինգշաբթի օր Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ վայելուչ շքով կատարուեցաւ Ազգ. Երեսփոխան Տքթ. Միհրան էֆ. Վարդազարեանի նշանախօսութիւնն ընդ Ազն. Օր. Թագուհի Թօքաթեանի, դուստրը հանգուցեալ կարապետ տղայի Թօքաթեան։

Յերկուց կողմանց ներկայ էին՝ Արժ. Տ. Գարեգին Ծ. վրդպ. Թաթարեան, Տքթ. Թիրեաքեան էֆ., Եղիա էֆ. Շահպազ, Ռէթէոս էֆ. Պէրպէրեան, Տքթ. Վարդանեան էֆ., Գասպարէֆ. Թօքաթեան, Երեւում էֆ. Փափազեան, Յովսէփ էֆ. Թօքաթեան, Դաւիթ էֆ. Վարդազարեան, Յակոբ էֆ. Գուրգէն, Տքթ. Նազարէթեան էֆ., Տքթ. Արզումանեան էֆ., Պետրոս էֆ. Փափազեան, Ռուբէն էֆ. Լպլեան, Միհրան էֆ. Կեսարեան, Սարգիս էֆ. Եաղլիպէկեան, և այլ ազգականք և բարեկամք։

Յաւարտ հանդիսին Պատր. Փոխանորդ Արսլանեան Գեր. Տ. Ներսէս վրդպ. օրհնեց սոյն նշանախօ

ցած են։ Պ. Պ. Բիւրղեր և Քէմբ ի Զմիւռնիա և Պ. Քիւլման ի Կ. Պոլիս, մեծապէս նպաստած են Պ. Քիւրերդի։

Հեղինակն այս քարտէսին պատրաստութեան տարած է այն խնամքն որ կը տեսնուի իւր նախորդ բոլոր քարտէսներուն մէջ։ Ճիշդ տեղեկութիւններ առնլու համար դժուարութեանց հանդիպած է յաճախ և տեղ տեղ թերիներ կան, բայց ամբողջութիւնը շատ օգտակար գործ մըն է։ Առաջին հինգ թերթերը կը գտնուին արդէն Լոբէնձի գրատունն ի Բեռլին։

ԹՈՄԱՍ ԻԵԹՈՆՆ Ի ՍԷԼԱՆԻԿ

Սէլանիկի լրագրոյն մէջ կը կարդանք թէ Սավուայի Թոմաս իշխանն անցեալ ուրբաթ ժամ 9ին Սէլանիկի ժամաներ է։ Իտալական մարտանաւը Թենդանօթի հարուածներու արձակմամբ ողջուներ է օսմանեան բերդը, որ փոխադարձաբար Թենդանօթի հարուածներ արձակեր է։

Իշխանը շաբաթ օրն այցելութիւն տուեր է կուսակալին և զինուորական հրամանատարին, որք փոխադարձաբար այցելութիւն տուեր են Ն. Բարձրութեան։

Հետեւեալ գիշերը իշխանին կողմէ հացկերոյթ մը տրուեր է Լէբանոն մարտանաւին մէջ ի պատիւ Սէլանիկի կուսակալին և զինուորական հրամանատարին։ Այս առթիւ ելեկտրական լուսավառութիւնք կատարուեր են։

Իշխանին հրամանատարութեան ներքեւ կը գտնուին Լէբանոն մարտանաւն, որ ունի 804 նաւաստի ու 22 թնդանօթ, Տէվէյ երկրորդ կարգի մարտանաւն, որ ունի 248 նաւաստի ու 6 թնդանօթ և Մէնդէսլէյ անուն թորպիտօ մը։

ՍԼԻՆԴ-ՊԱՐՊԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Կը յիշուի թէ Վեհ. Սուլթանը մի քանի ամիս առաջ Մէֆիտիկէ պատուանշան շնորհած էր Բարիզու Սէնդ-Պարպ բարձրագոյն վարժարանի տնօրէն Պ. Քազանօվայի։ Վարժարանին վարչութիւնն, ի յարգանս այն մեծ պատուոյն զոր կը վայելէ իւր տնօրէնին շնորհեալ պատուանշանս, փառաւոր ալօմ մը պատրաստած է որ Սէնդ-Պարպի վարժարանին ու անոր յարակից մասանց լուսանկարները կը պարունակէ։ Այս ալբոմ որ Պ. Թուքասի ղրկուած էր, նախընթաց օր սենեկապետ Էմին պէյի յանձնուեցաւ Վեհ. Սուլթանին մատուցուելու համար։

ԹՂԹԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Վեհ. Սուլթանի առաջին սենեկապետ Օսման պէյի հաստատելիք Համիտիյէ անուն թղթի գործարանին յատուկ գործիներն սկսած են մաս առ մաս բերուիլ Եւրոպայէն։ Ի միջի այլոց երեսուն ձիու ոյժ ունեցող ջրհանի կաթսայ մը բերուած է, որ այս պահուս ցամաք կը հանուի Պէյքոզի առջեւ։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս օրերս եէտի Գուլէի մէջ փողցաւ և կարմրախտ երեւան եկած է, ուրկից բաւական վարակուողներ կան։ Ներքին գործոց Նախարարութիւնը նկատելով որ այդ տեղի բնակչաց մեծ մասն աղքատ ըլլալով անկարող են հարկ եղած դարմաններն հայթայթել վարակուողներուն, հրամայած է որոց որ անկ է հարկ եղած դարմանները տալ և աշխատիլ այդ հիւանդութեանց ճարակումն արգիլելու։

ԶՄԻՒՌՆԻՈՅ ԲԱՐԱՓՈՒՆՔ

Զմիւռնիայէն կը գրեն թէ Էօտէմիշցի Եորկիատիս էֆէնտի կայս. անձնական Գանձուն Նախարարութեան դիմեր է Զմիւռնիոյ քարափանց համար անձնուն ընկերութիւն մը կազմելու առաջարկութեամբ և թէ նոյն Նախարարութիւն, որ ինչպէս յայտնի է, գնած է այդ քարափունքն, ընդունելի դատեր է Եորկիատիս էֆէնտիի այդ առաջարկութիւնը։

Եորկիատիս էֆէնտի, որ Բարիզու դրամատարց ոմանց վստահութիւնը գըրաւած է, անանուն ընկերութիւն մը կազմած և այդ ընկերութիւն՝ քարափանց Նախորդ տիրոջ Պ. Տիւսոյի առաջիմ 350 հազար ոսկի վճարած է ի հաշիւ կայս. անձնական Գանձուն Նախարարութեան։

Զմիւռնիայէն առնուած տեղեկութեանց համաձայն նահանգին մէջ քանի տեղերու մէջ երաշտութիւնը կը շարունակէ։ Կուսակալն ամէն դաւառէ ու գաւառակներէ հեռագրաւ տեղեկութիւններ առած է հնձոց վճռակին վրայ։ Այդ տեղեկութեանց համաձայն այլ և այլ տեղեր հնձոց առատութիւն մը կը գուշակուի, սակայն մեծագոյն մասին մէջ և մանաւանդ Զմիւռնիոյ շրջակայ Մէնէմէնի դաշտին մէջ հունձքերն այնչափ քիչ են, որ սերմ անգամ չպիտի կրնայ առնուիլ։ Զմիւռնիոյ և շրջակայից այգիներու մէջ կերեւի թէ բաղէրը և սեւ խաղողներն առատ պիտի ըլլան այս տարի, սակայն լերանց և զառիվերներու վրայ գտնուած առանց կուտի խաղողները շատ քիչ են։

—Զմիւռնիոյ քաղաքին և մանաւանդ Գարաթաշի ու Կէօզթէրէի բնակիչք ներքին կը քաշեն անոյշ ջուրի նուազութենէ։ Ժողովուրդն անհամբերութեամբ կսպասէ եղեր Բոչոնի էֆէնտիի արուելիք մենաշնորհին, զոր խնդրած էր այդ տեղերն անոյշ ջուր փոխադրելու համար։

—Վեհ. Սուլթանն արհեստական շըքադրամ մը շնորհած է կայս. թիկնապահ Ահմէտ Շեվքէդ պէյի։

—Ոստիկանութիւնն երէկ հեռաւոր վայրեր աքսորեց տասն և մէկ վաղեմի չարագործներ, և քսան և մէկ մուրացիկներ ալ իրենց հայրենիքները ղրկեց։

—Սէլանիկի լրագրոյն տեղեկութեանց համաձայն՝ նահանգին մէկ քանի գաւառակաց մէջ թէև անձրևներ տեղացեր են, սակայն 6-7 գաւառակի մէջ երաշտութիւն կը տիրէ տակաւին։ Ասոնց մէջ կը յիշատակուի Բէլէշոիրի գաւառակն, ուր հունձքերու մէկ մասը չորցած է և միւս մասն ալ անձրեւի կարօտ։ Քէլէսմէրյէի և Վարտարի մէջ ևս ընդեղինաց մեծ մասը վնասուած են և ժողովուրդն ամառուան հունձքէն օգտուիլ կը յուսայ։ Ավրէթհիսար և Սարբչայան գաւառակներն ևս միևնոյն վիճակի մէջ կը գտնուին։

Անցեալ երկուշաբթի գիշեր Մէնէլէք գաւառակին մէջ ընկոյզի խոշորութեամբ կարկուտ տեղալով որթատունկերու ընձիւղները կոտրուեր է։ Կարկուտին չափորդեր է յորդառատ անձրև։

—Այտընի Բըրքաղամ անուն տեղն անցեալները բաղխում մը տեղի ունեցեր է երկաթուղւոյ վագոններու միջեւ։ Այս վագոններ գործաւորաց յատուկ ըլլալով, մէկ քանի գործաւորք ծանր վիրքեր ստացեր են։

—Զմիւռնիոյ մէջ ի նորոյ պիտի հրատարակի Ասխ անուն թերթ մը, որուն կէսը թուրքերէն և կէսը յունարէն պիտի ըլլայ։ Թերթին արտոնատէրը պիտի ըլլայ Սայիտ պէյ, որդի մայրաքաղաքիս հեռագրական ու թղթատարական քննիչ Բիզա պէյի։

—Այտընի կուսակալութիւնն երեսուն հազար ոսկի ղրկած է Եմմոական Նախարարութեան՝ Օսմ. Կայս. Պանքային միջոցաւ։ Այս գումար գոյացած է նահանգին յետնեալ տրոց գանձուէն։

—Տասն և հինգ օրէ ի վեր Զմիւռնիայէն եկող չոգենաւք մայրաքաղաքս կը բերեն մեծ քանակութեամբ ելակ։

—Զմիւռնիայէն Սապոհի կը հաղորդեն թէ Կլաքօ Լոնտոն ապահովագրական ընկերութեան ապօրէն մէկ արարքը։ Նոյն տեղացի Եազմաճի Միհրան իւր գործատեղին 150 անգլիական ոսկւոյ կ'ապահովագրէ այդ ընկերութեան և ժամանակ մը յետոյ այդ գործատեղին կայրի դիպուածով։ Միհրան երբ ընկերութեան գործակատարին կը դիմէ ապահովագրեալ դրամն ստանալու, գործակատարն անարգանօք կ'արտաքսէ զնա։ Սակայն, յետոյ մէկ քանի անձանց միջամտութեան շնորհիւ քսան ոսկի կը տրուի Միհրանի ձեռքն և անգլիերէն ստացագիր մը ստորագրել կը տրուի։

—Վեհ. Սուլթանն հրամայած է դրամական պարգեւներ և ոչխարի միս բաշխել մայրաքաղաքիս մեծ մզկիթներու պաշտօնէից։

—Հիճազի նախորդ կուսակալ Նաֆիզ փաշա երէկ ձիտէէն մայրաքաղաքս ժամանեց։

—Ֆրանսական դեսպանուհի Մոնդէպէլլօ կոմտուհին Բարիզ ուղեւորեցաւ ուր պիտի մնայ մինչեւ յուլիս ամիսը։

—Ծանօթ տպագրիչ Պ. Անդրեան Զէլէպ մեռաւ շաբթուս մէջ ի հասակի 70 ամաց։

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Օսմ. կայս. Պանքային Ղալաթիոյ և Պոլսոյ դրասենեակները դոց պիտի մնան յառաջիկայ երկուշաբթի, 7/19 մայիս, Պայրամին պատճառաւ։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 16 մայիս. — Մասնաւոր տեղեկութիւնք կը հաստատեն թէ Եգիպտոս ընդունած է Ֆրանսայի բոլոր պայմաններն ի մասին Եգիպտական Պարտուց տոկոսին դեղման գործողութեանց։

ՎԻԵՆՆԱ, 16.—Միլան թագաւորն այսօր աստ հասաւ և այցելէց Բաղնոքի կոմսին, որ փոխադարձ այցելութիւն տուաւ նմա։ Միջօրէէն յետոյ, Թագաւորը մեկնեցաւ ի Պերլրատ։

ՄԱՏՐԻՏ, 16.—Գործադուլը կը տիրէ Պիլպաօի հանքագործ գաւառին մէջ։ Մէկ քանի հազար գործաւորք ցոյցեր ընին, օրական 8 ժամու աշխատութիւն խնդրելով։ Ինչ ինչ դէպքերու վրայ, զինուորական բացառիկ օրէնք հրատարակուեցաւ։ Տեղական մէկ քանի երկաթուղիք դադրեցուցին իրենց երթեւեկը։ Գործադուլը կը տիրէ նաեւ Գրատովայի նահանգին մէջ։

ՓԵԹԵՐՍԲՈՒՐԳ, 16.—Ռուսական կէսպաշտօնական «Հիւսիսային Գործակալութիւնը» կը հաստատէ թէ բովանդակ ռուս մամուլը զարմանք կը յայտնէ Վիլհէլմ կայսեր Բէօնիկսպէրկի ճառին համար։ Խաղաղասէր գահաճառէ մը եւքն այս պատերազմաշունչ ճառ անակնկալ էր, մանաւանդ որ կայսրը կը պատրաստուի Փեթերսպուրգի այցելը։

—Մոսքուայի Երկրագործական Ակադեմիան դադրեցուց ուսանողաց ընդունելութիւնն առաջիկայ տարեշրջանին համար։ (Հետեւանք համալսարանական ուսանողաց խնդրոյն։)

—ԲԷՕՆԻԿՍՊԷՐԿ, 16.—Վիլհէլմ կայսր և կայսրուհին ներկայ էին Բէօնիկսպէրկի Համալսարանին հիմնադրութեան չորրորդ հարիւրամեկի հանդիսին։ Կայսրն իւր գահաճառնդ որդին արձանագրեց ուսանողաց ցուցակին վրայ։

ՍՈՖԻԱ, 16.— Կ'ըսուի թէ Գերմանիոյ և Պուլկարիոյ միջեւ առեւտրական պայմանագիր մը ստորագրուած է անգլիապուլկար կարգադրութեան հիման վրայ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 5 Մայիս

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱՓՈՒՅ

3 ամիս Լոնդրայի վրայ (Պանքայի).....	109 7/8
3 » » » (վճռական).....	109 1/2
3 » Բարիզի » (պանքայի).....	22 90
3 » » » (վճռական).....	22 97 1/2

Օսմանեան Փոնտիտիտ

Երէկ երեկոյ դաց. (Մէջտ. Դ. Ցերի	20 39 1/2
Զորագոյն գոցուելէն վերջը »	20 37 1/2
Բերայի մէջ »	— —
Գաւառական բաշուելեալ »	20 39
Ալ. Հրն »	21

ԻՍԹԻԳԻԱՅԻ ՏՈՒՓԵՐ

Երէկ երեկոյ	55 17
Այս առաւօտ	55 20
Կէս օր	55 22

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐՏԱՔԱՂԱՔ

Գոնձանագիր (Ա. Ցերի	42 11/16
» Բ. »	26 7/16
» Գ. »	21

ԲԱՅԵՆԴՅՈՒՐ

Ցարտեպէ Յ.Ենդերալ.....	Ամբլ. Լ.	4 39
Գրէսի Յ.Ենդերալ.....	Ոսմ. »	9 38
Գանց տը Գիոնս.....	» »	7 23
Ալտ. Շանտ է վալէօր.....	» »	5
Թրամուէյ.....	» »	490
Բանքէրի երկաթուղի.....	Ֆր.	79 3/10
Ռամենեթուզի Լավրիօմի....	Գ. Կ.	128

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՅ

Օսմանեան ոսկի.....	ՀՐԱ. ...	100
20 Ֆրանքոց.....	» ...	87 33
Անգլիական ոսկի	» ...	110 28
Մարք (գերմանական ոսկի)	» ...	107 28
Իմպերիալ	» ...	91
Ֆրիմիջ	» ...	51 15
Բուլկարի Թղթադրամ	» ...	8 8
» արծաթ	» ...	77
Մէճ. արծաթ. (տարը)	» ...	108 12
Վիշնոյ	» ...	103 15
Հինգնոյ	» ...	103 15
Մէհմանիէ	» ...	99 10
Թասֆիէ	» ..	11 10

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Բարիզ, 16 Մայիս, ժամ 3 վայր. 30 երէկվ

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	89 69
» » 4 1/2 %	105 95
Օսմանեան քոնսոլիտ Սերի Դ.	19 15
» » երկաթուղի	79 12 1/2
» Բէյի բանեթուղի	255
Պանք Օթոման	585 62 1/2
Գրեթի Լիոնէ	730
Իտալական Ռանթ 5 %	96 35
Հելլենական 5 %	475
Բրեսիլեթի թիւրը	517 50
» » (նոր)	420
Եգիպտական միացեալ	487 50
Պանք տը Բարի	803 75
Օսմ. մաքս. արծաթեղեն	455
Սուէզի ջրանցք	2316 25
Սպանիական արտաքին	75 15/16
Զէր Լանտրայի վրայ	25 15

Լոնտոն, 16 Մայիս, ժամ 6 վայր — երէկվ

Ռէնտ. քոնսոլիտ	98 7/16
Սամ. » Սերի Դ.	19 1/16
» » » Ա.	42 11/16
» » » Բ.	26 7/16
» » » Գ.	19 1/8
Գոխանութիւն 1877	102 3/4
Պանք Օթոման	13 5/16
Եգիպտական միացեալ (ինդիգիէ)	96 11/16
» առանձ. (բրիմիէրէթ)	103 3/8
Տարբ Սանիէ	86 3/8
Օսմանիակ (փոխառ. Բօշիլը)	104 3/4
Հելլենական 5 %	93 13/16
Մոնթօրլ »	78 1/2
Ռուսական 1889	99
Գոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25 14 1/2

Վիեննա, 16 Մայիս, ժամ — վայր. —

Օսմանեան երկաթուղի	37
» Բէյի բանեթուղի	114 75
Գոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	118 40

Պերլին, 16 Մայիս, ժամ — վայր. —

Գոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	20 37 1/2
Բուլկ. Թղթադրամ	229 1/4
Օսմանեան երկաթուղի	82 10
Օսմանեան քոնսոլիտ Սերի Դ.	19

ՆԱՄԱԿ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԷ

ՀԱՆԴԷՍ «ԼՈՒՍԱՒՈՐԵԱՆ»Ի Ի ՏԱՃԱՐՆ Ս. ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 23 ապրիլ

Քրիստոնեայ աշխարհի զանազան մայրաքաղաքաց և մեծ քաղաքներու եկեղեցիները չատ աւելի հոյակապ և չքեղ են ապաքէն քան զտաճարն Ս. Յարութեան որ յԵրուսաղէմ։ Բայց սորա հրաշազանգ սրբագործութիւնն ոչ մին ունի։ զի կը պարունակէ գերեզմանն Անոր որ որուն անուամբ հիմնուած է Քրիստոնէութիւնն։ Այս նուիրական տաճարին մէջ տարին ողջոյն մի քան զմի գերազանց հանդէսներ տեղի կ'ունենան և գրեթէ մշտապէս աղօթք և երգեցողութիւնք անընդհատ կը շարունակուին ի նմա։ Բայց հանդէսը կամ արարողութիւնն որ Զատկի Ճրագալոյցին կը կատարուի ի նմա, ամենէն գեր ի վեր և հրաշափառագոյն է, ոչ արտաքին չքեղութեամբ, այլ իւր նուիրական բնութեամբը։ Ուստի համառօտիւ մը զայն նկարագրելով մեր մի խոստումն կը փութամք կատարել։

«Լուսաւորեան» հանդէսն այն սրբազան արարողութիւնն է զոր տեսնել բոլոր ուխտաւորաց կէտ նպատակն կը կազմէ, և ադոր համար բազումք ի նոցանէ ամիսներ կ'սպասեն յԵրուսաղէմ, մինչ Զատկէն անմիջապէս յետոյ, ոմանք նոյն իսկ առաւօտեան պատարագէն յետոյ կը փութան մեկնիլ։ «Լուսաւորեան» այսինքն Ճրագալոյցին օրը Ս. Գերեզմանին լոյսը տեսնել այնքան կենսական և կարեւոր պայման կը համարուի յաչս ջերմեռանդ ուխտաւորաց, որ անկէ զուրկ մնացողներն, այսինքն տարբոյն ուրիշ եղանակներուն մէջ Երուսաղէմ եկողները, կարաթաշ հանդիպելի չեն սեպուիր յաչս նոյն բազդին արժանացողաց։ Ուրեմն դիւրին է երեւակայել թէ ինչ մեծ նշանակութիւն ունի այդ հանդէսը քրիստոնէական ըզգացմանց մէջ։

Այս հանդէսը Հայք և Յոյնք ի միասին կը կատարեն, և նախկին ժամանակաց մէջ ծառատիկներու երեսէն սոյն արարողութեան ուրոյն ուրոյն կատարումն էր որ այնքան կռիւներ և մինչեւ իսկ արիւնհեղութիւնք կը լինէին յԵրուսաղէմ, զի Յոյնք կը ջանային հաւատացնել ռամիկ ժողովրդեան թէ արդարեւ լոյս կը բղխի ի Ս. Գերեզմանէն, այն ալ դիպ և դիպ իրենց Զատկի Ճրագալոյցին, հետեւապէս կ'արգիլէին զՀայս տարբեր օր Զատիկ տօնելէ, որ անոնց օրն ալ լոյս ելնելով՝ իրենց ըսածներն ի դերև չելլեն։ Սակայն Հայք ոչ մի ժամանակ, թէ՛ առաջներ թէ այժմ, այդպիսի ստելորդ բաներ հաւատացուել չեն ջանացած իրենց ուխտաւորաց, այլ բացորոշակի և պայծառապէս հասկցուցած են բուն իրողութիւնը, թողով որ իւրաքանչիւր քրիստոնէայն իւր հոգւոյ աչքը նշմարէ ատուածային այն անժխտելի լոյսն որ Յարութեալ Փրկչին հետ ցայտելով ի Ս. Գերեզմանէն, լուսաւորեց բոլոր տիեզերքը հոգեւորապէս։

Ահա այդ հանդիսին համառօտ նկարագիրը։

Ճրագալոյցին օրն անհուն բազմութիւն մը Ս. Յարութեան տաճարը խռնեցաւ, զետեղուելով իւրաքանչիւր ոք ըստ իւր աղգութեան, Հայք, Յոյնք, Լատինք, Խպտիք և Ասորիք, իրենց սեպհական տեղերը։ բազմութեան խուճապը, տեղ դրաւելու տագնապը և աղմոց հետեւորդ ժխորն ու աղմուկ այն ասահմանի սոսկալի և անպատմելի է, որ առանց զինուորական հսկողութեան բարեկարգութիւն պահել անհնարին է, ուստի ըստ կայսերական կառավարութեան բարեհաճ անօրինութեան քանի մը հարիւր զինուորներ իրենց մասնաւոր սպայից հետ բարեկարգութեան հսկելու փութացեր էին, ինչպէս ամէն ամիսդ որ արտասովոր մեծ հանդէս մը տեղի կ'ունենայ։ Նոյն օր Ս. Յարութեան տաճարի դրան բացումը Հայոց հրամանաւ միայն տեղի կ'ունենայ, և մինչեւ այդ հրամանը չբերեսի, անհնարին է դուռ բանալը, թէպէտ արքայազուն կամ իշխանազուն անձնաւորութիւններ գըռնուին և բանալ փափագին, և այս քիչ անգամ պատահած չէ որ բազմաթիւ իշխաններ, դուքսեր, կոմսեր, լորտեր, պարոններ, Եւրոպացի կամ Ամերիկացի, ստիպուեր են սպասել նոյն տաճարի բակին մէջ, մինչեւ որ Հայոց վանքի թարգման վարդապետը գալով բանալ հրամայեր է։

Բազմութիւնը քիչ մը աւելի շատ կը լինի, եթէ Հայոց և Յունաց Զատկին պատահի և Լատինացը, մինչ այս տարի այնպէս չէր։ Բայց այդ չնչանակեր թէ լատինադաւանք բացակայ կը մնան, ընդհակառակն։ Տարբերութիւնը հոս է որ նոքա կրօնական արարողութիւն մը չեն կատարեր նոյն պահուն, այլ լոկ հանդիսատես կը մնան։ Մինչ եթէ Զատիկն ի միասին լինի, նոքա ալ իրենց «Լուսաւորեան»ն կ'ընեն, որ ոչ այլ ինչ է, բայց թէ քիչ մը փոսվորի հեղուկ լնուլ Քրիստոսի պատանաեղէն վրայ և լուցկիով յանկարծական լոյս մը հանել։ Եւ զայդ առաջ կ'ընեն Լատինք քան զՅունաց և մեր «Լուսաւորեան»։

Այս տարուան բազմութիւնը չէր պակաս քան 8-10000, որոց 4000ը Ռուս, իրը 1200 հայ, մնացեալք Յոյն, Լատին, Խպտի, Ասորի։ Ներկայ էին, ինչպէս ամէն տարի, քաղաքս կառավարիչ և հրամանատար փաշաները, քաղաքային և զինուորական բոլոր պաշտօնեայք, բոլոր հրապատասներն իրենց պարագայիւք, ընդի Երուսաղէմի բնակչաց և եւրոպական գաղթականութեանց կարեւոր մի մասը։ Կային նաեւ բազմաթիւ եւրոպացի և ամերիկացի ու աւստրալիացի ուխտաւորներ կամ զբօսաշրջիկներ որք կը պարունակէին իրենց մէջ բաւական մեծ անձնաւորութիւններ։

Այդ 8-10000 անձանց ի մի վայր խռնումն մանաւորապէս սա հետաքրքրական և հաղուագիւտ երեւոյթն ունէր որ աշխարհի ամէն Քրիստոնեայ ազգէն և կրօնէն ներկայացուցիչներ կային ի նոսա։ Զորօրինակ, Զիլիի կամ Պոլիվիոյ բնակիչն կը գտնէր իր դէմ Գահիրէի խալտին, և Արքանկէլի Ռուսը՝ Պոմպայէն եկող անգլիացին, ինչպէս և Պագուցի և Նոր Նախիջեւանցի հայն կը կանգնէր Նիկոմիդիացի կամ Իզմիրցի հայուն մօտ։ Սոյն ահագին բազմութեան մէջը որ Ս. Տաճարին ահեղակուռ կամարներն ու երկնատարած գմբեթը կը թնդացնեն, ազգային և կրօնական զգացումներն ու կիրքերը այնքան հրաշէկ բորբոքման մէջ կը լինին որ ամենաթեթեւ անարգանք մը առ միմեանս նկատմամբ կրօնի կամ ազգութեան, արեան գետեր կրնան վազցնել, եթէ օսմ. զօրաց ահեղասաստ ներկայութիւնը չսասանեցնէ զամէնքը։ Հին ժամանակները տարի չէր անցներ առանց ընդհարման և վնասուց, բայց վերջին տարիներս անկարելի դարձած է գրեթէ բարեկարգութեան խանգարումը, շնորհիւ զինուորաց աչալուրջ հսկողութեան։

Բայց մի պարագայ կայ որ մեզ հայոցս յատուկ է։ Ս. Գերեզմանի մատուռին վրայ երկու փոքրիկ լուսամուտ միայն լինելով, մին Յունաց, միսն մեզ կը վերաբերի, և լոյսը այս երկու լուսամուտներէն է որ դուրս կը հանուի, իւրաքանչիւր ազգի համար իւր վերաբերեալն։ Արդ փառաց և պատուոյ ամենամեծ խնդիր մ'է թէ Հայ ուխտաւորներէն ո՞ր տեղացիները պիտի արժանանան այդ լուսամուտին շուրջ կանգնելով ելնելիք լոյսն նախ և առաջ վայելելու, և մանաւանդ զայն պաշտպանելու Յարձակողաց երկանկութեանը, զի օտարագաւանք կը ջանան մարել այլոց լոյսը, որ նախ իրենց լոյսը վառի և լուսաւորէ զտաճարն։ Շատ կռիւներէ և վէճերէ զինի այս փափուկ խնդիրը վճռուած է տարիներէ ի վեր ի նպաստ Զէյթունցւոց, Մարաշցւոց և Հաճընցւոց, որք թէ սովորական բազմաթիւ կը լինին և թէ երկաթակուռ բազուկներ ունին և և լաւ կը համարին նահապետական նոյն տեղը, Քրիստոսի Ս. Գերեզմանին շուրջը, քան զրկուելով այն լուսամուտի պատկանութեան պատուէն, Հայոց լոյսին ի Յունաց կամ յայլոց շիջուցման վտանգն առկախ թողուլ։ Այս տարի Տիգրանակերցի ուխտաւորք փորձեցին մանակցիլ այդ պատուոյն, բայց Մարաշցիք այդքանին իսկ չհանդուրժեցին։

Ժամը վեցն անցած էր, ամէն բան պատրաստ, տաճարին մէջ տեղ նեղելու տեղ չէր մնացած։ Պաղեստինի ջերմ օդը, 8—10000 հոգւոյ շունչը, տեղւոյն անձկութիւնը, մարդկային անդադար ալեկոծումնք և կոչականաց ընդհարմունք, ոմանց ճչալն, այլոց մարելն առաջ եկած հառաչիւն հեծիւնք և օդնութեան աղաղակներ, զորաց, նոցա ապայից, հայ և յոյն վարդապետաց և խպտի ու ասորի կրօնականաց ստամբդ դիմումը, հսկումն, սատա և յորդորները, և այլ ասոնց նման երեւոյթները այնպիսի ազդակից, ժխորաձայն և զարհուրելի տեսարան մը առած բերած էին որ կարծես թէ ճակատամարտի մը գոռում և գոչումն էր որ կը լսէիր, մանաւանդ զի տաճարին ահեղակուռ կամարները և պակուցիչ երկնաբերձ կամարք արհաւարից արձագանգ տալու յատկութիւնն ունին։

Բայց պարարողութիւնն սկսելու համար Հայոց Պատրիարքին կ'սպասուէր, և ահա եկաւ Ամեն. Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարք Հայոց հետեւորդ ունենալով Ս. Յակոբեանց բոլոր միաբանութիւնը։ Եւ տաճարի գաւթին մէջ ողջունուելով երկու կարգ կեցող քանի մը հարիւր զօրքերէ, գնաց ուղղակի ի Ս. Գերեզմանի մատուռն, ուր երկրպագութիւն ընելով, անդ թողուց Հայոց կողմանէ լոյս հանող վարդապետը և ելաւ բազմեցաւ վերնակամարին մէջ ճիշդ Ս. Գերեզմանի մատուռն վրայ նայող Հայոց Պատրիարքին սեպհական մի տեղ, որոց ճիշդ հանդիպակաց կողմն նստած էին քաղաքային և զինուորական փաշայները։ Յունաց Պատրիարքը տեսութեան պատճառաւ ներկայ չէր, այլ ուրիշ բարձրատիճան մի եպիսկոպոս հանդիսապետ եղաւ նոյն օր և մեր Ս. Պատրիարքին հետ Ս. Գերեզմանի մատուռը մտաւ, երկրպագեց։ Եւ նա ինքն ներս մնաց լոյս հանելու համար, մեր կողմանէ մնացող վարդապետին հետ։

Երբ այս ամէնը լմնցաւ, Յունք երեցս թափոր բոլորեցին Ս. Գերեզմանին շուրջը, չվառած մնալ ի ձեռին։ (Յունք կը կարծեն թէ իրենց այս թափորին շնորհիւ է որ լոյս կ'ելլէ) և իրենց տեղը քաշուեցան։ Եւ ահա այդ 8-10000 անձանց աչքերը սեւեռեցան Ս. Գերեզմանի մատուռին երկու լուսամուտներուն վրայ, յորոց Հայոց և Յունաց լոյսերը պիտի ելնէին, և ամենամեծ բան մ'ալ հոն կը հաստատուի թէ ո՛ յերկոցունց առաջ լոյս պիտի հանէ։ Երկու կողմանէ արագռոն թեթեւասլաց և ջլապնդ երիտասարդներ, 10ական թռուով պատրաստ կ'ըսպասեն լուսամուտներուն դիմաց, պաշտօն ունենալով ներս կեցող երկու եկեղեցականաց (Հայ և Յոյն) գոբոս տալիք լոյսը, արծաթեայ ամաններու մէջ վառուած մոմերով, կսպասի պարագութեամբ հայոցնել իւրաքանչիւրն իրենց Պատրիարքին (կամ ի բացակայութեանն՝ իրենց փոխանորդաց)։ Սոյն լուսակրութեան պատիւ ու փառքն բնիկ երուսաղեմացի երիտասարդաց վերապահեալ է, և իրենց մեծագոյն արժանիքն յայտնի է որ առաջ քան պիւս կողմն հասցնեն լոյսն իրենց Պատրիարքին։

Ժամը եօթն ու կէսն էր, երբ ահեղ վայրկեանը հասաւ, զանգակք և կոչնակք գոռացին, կուրծքեր կռփահարուեցան, սրտեր թնդացին, աչքեր յարտասու դեղան, և «փա՛ռք Քեզ, Տէր, օրհնեա՛ Հայր Աստուած, Քրիստոս Յարեա՛ւ ի մեռելոց» եւ նմանօրինակ աղօթքներ, մրմունջքներ միանուագ յերկինս ի վեր սաւառնելով տաճարին կամարը գոռացուցին, զի լոյսն ելած էր, և հայ երիտասարդք, ընդ անվնաս պաշտպանութեամբ Մարաշցւոց երկաթի բազուկներուն, Հայոց լոյսն ոչ բնաւ անագան քան զՅունաց հասուցին Ամեն. Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարքին, որ իւր ձեռքի մոմը վառելուն պէս, ի քթթել ակամ բոլոր հայ ուխտաւորներն ալ իրենցները վառեցին մին միւսին բըռնկցնելով։ Նոյն կը լինէր նաեւ Յունաց կողմը, եւ ռուս կիները բոցը կը քսէին իրենց երեսին, աչքերուն, ձեռքերուն, հանդերձներուն, զի գերբնական հրաշիւք լուցեալ կը համարէին զայնու Քիչեր չ'եղան որոց հագուստ կամ սրտեւանունք ու յօնք բռնկուեցան, ինչպէս և սրուաց ալ մօրուքները։ Եւ արդարեւ համայնաչափ մեծ հրդեհ մը կը հետեւի անմիջապէս այնքան լուսավառութեանց, եթէ երկու վայրկեանէ աւելի տեւեն։ զի 8-10000 հոգւոյ միաձայն մոմերին կը բռնկցնեն և ոչ ոք պակաս մոմ կ'ունենայ ի ձեռին քան զտասն, մինչ 100 ուղեցողներ ալ կը գտնուին։ փոխանակ հրդեհի, այնքան մոմերու գոլորշին իսկ շնչահեղձութիւն կրնայ պատճառել, եթէ չվութան մարել, եւ սակայն մարած ատենն ալ մոմերը բարձրանայ այն փոշիներով խառնեալ բորակածին կտրած մինոլորտին մէջ, որ այնուհետեւ տեսանելի, մինչեւ իսկ շօշափելի լինելու աստիճան կը թանձրանայ գրեթէ։

Այս պահուն դուրս կ'ելնեն հայ եւ յոյն երկու լուսական եկեղեցականներ, ճիշդ Ս. Գերեզմանի վրայի կամթեղէն վառած մոմակոյտ մը ի ձեռին, ուստի լոյս տուած էին դուրս։ Ապա Հայք թափոր կը դառնան Ս. Գերեզմանին շուրջ վառած մոմերով և ամէն բան կը վերջանայ։

Ահա այդ է «Լուսաւորեան»ի արարողութիւնն։

Այս մեծ հանդէսէն ետք էր որ երբ Ամեն. Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարք Հայոց Վանքը կը դառնար, իւր ետեւ ունենալով հայ ուխտաւորներէն իրը 1000 հոգի որք պարծանօք կը քալէին այնպիսի Հայրապետի մը ետեւէն, կայսերական զրքերը ոչ միայն վերտին ողջունեցին զայս՝ զարդ մեծ մի պատրուակ մը, երկու կարգի զինքն դաւթին մէջ, երկու կարգի վրայ՝ շարուած եւ հրացան ի ձեռին, ինչպէս կ'ըսեն Յունաց և Լատինաց Պատրիարքներուն ալ՝ այլ և անոնցմէ 100ի չափ պատուոյ ուղեկից եղան Ն. Սրբազնութեան և առա

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻԹ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,515,542
ՀԱՍՈՅԹ 1888 ՏԱՐԻՈՅ 2,085,347

ՆՕՐԹՀԲԸՆ ԷՇՈՒԲԸ ԱՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,581,000
ՀԱՍՈՅԹ 1888 ՏԱՐԻՈՅ 967,900

Ընկերութիւնս պատրաստ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ դուժարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի էլուդին համար մինչեւ ցարդ տուժած գումարին 17,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գօմիսիոն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀՈՏԱՒԷՏ ՆԻՒԹԵՐ

ՔՐԱՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ, 117, ՆԻՒ ՊՈՆՏ ՍՏՐ. ԼՈՆՏՈՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ

ԼԷ ԺՈՒԱՅՕ ՏԸ ԼԱ ԳՈՒԻՈՆ, նոր ոքանչելի հոտ
ՔՐԱՊ ԷԼ ՊԼՈՍՍՈՄ, վարդի խնձորենւոյ ծաղիկք
ՋԱՐԻՆԱ, Ռուսական դոդանոյշ հոտ
ՀՈՒԱՅԾԻ ԼԻԼԱՔ, ձերմակ եզիպտնի
ԳՈՐԻԼՈՔՍԻՍ, նորելուկ
ԲԱՅՇՄՍ ՎԻՈԼԷԾ, հիշատակաց
ԱՆՏՈՍԷԼ, ՕՐՔԻՏԵԱ, ՁԻՐԸ, և.
ՀՈՒԱՅՏ ԷԼԻՈԴՐՈՒ

ԷՍ. ՊՈՒՔԷ
ՀՈՌԻ ԳԼԸՊ
ՕՐՈՐՈՆԱՔՍ
ՎԻՊԷԴ
ԻԼԱՆԿ-ԻԼԱՆԿ
ՄԻԼՖԼԷՍՕՐ
ՃԵՐՄԱԿ ՎԱՐԴ և.

«Քրապ էլլ Պլոսսոմի առթիւ, Լոնտոնի Քառուրդ լրագիրը կ'գրէ. «Այդանակի ամենէն նորելուկ հոտերէն գերազանց կը համարինք Քրապ էլլ Պլոսսոմը, Լոնտոնի Քրաւուն ընկերութեան. կը ծախուի թագի ձեւով խիցեր ունեցող շիշերու մէջ. Միւս բոլոր տեսակները կեղծ են.

ԼԱՎԱՆՏԸՐ ՍԻԼՎԻ, անգլիական ազգ լավանալով — «Վայելուչ նորելուկ արգուղդրի սեզանի համար. Լավանտայի գերբնոյր անուշահոտութիւն. եթէ չիրը մէկ քանի վայրկեան բաց թողուս, սենեակին օդը կը մաքրուի և կը զովանայ.» Այսպէս կ'ըսէ Լոնտոնի «Տիկնանց Լրագիրը» Գերազանց պայման մը է ընդդէմ գլխու ցաւերու, հարբուխի և. Կը ծախուի թագի ձեւով խիցեր ունեցող կանաչ շիշերու մէջ. Միւս բոլոր տեսակները կեղծ են.

ՕԲԱԼԻՆ. փոշի. Տ/կին Ամելինա Բաքի կը գրէ. «Պոտութեամբ կ'ըսեմ թէ ձեր Օբալինը շատ գերազանց կը գտնեմ. մորթին վրայ կը թողու շատ հաճելի տպաւորութիւն մը.
ԱՏԵԼԻՆԱ ԲԱՔԻ.»

ՆՈՒՐԲ ՕՃԱՔՆԵՐ վարդի խնձորի ծաղիկներով Լավան Ջաբինա, Լավն Լիլա Պլան, Լավն Ռոզ Անկլեդ, վիոլէդ անկլեդ Անգլիական Քոլոնիէ Ջուր, Անգլիական լավանդայի Ջուր, Կոլա Քրեմ և այլն.

166

ԼԱ ՌՈՒԱՆԷԶ

LA ROUENNAISE

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի 1837

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ 18, ՍԷՆ-Մառք փողոց, Բարիզ

Դրամագլուխ, 4,000,000, Վճարեալ ՊԱՀԱՆՍԵՐՆ ԻԲՐ 30,000,000

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել ի գրասենեակս ընդհանուր գործակալութեան, Գալաթիա, Մահմուտիէ փողոց, Թիւ 2, Ճերէմեան խան, Գամանտայի Պանգային դիմաց։

ընդհանուր գործակալք բովանդակ Թուրքիոյ և Յունաստանի
ՍԻՄՈՆ ՔԱՅՍԷՐԼԵԱՆ և ԸՆԿ.

166

PAPIER WLINSI

Վլէնսի թուղթին ահագին յաջողութեան պատճառն այն է թէ մարմնոյն բորբոքումները դուրս քաշելու յատկութիւնն ունի։ Առաջնակարգ բժիշկներ կը յանձնարարեն զայն ընդդէմ կուրծքի տկարութեանց։ Հարբուխ, Պրոնշիդ, Կոկորդի ցաւ, Յոգացաւ։ Իւր գործածութիւն շատ պարզ և դիւրին է։ Կը բաւէ միայն անդամ մը մարմնոյն վրայ դնել։

J. Wislin & Cº. 31, Rue de Seine Paris

Կը գտնուի ամէն դեղատանց մէջ։
Պահանջել Վլէնսի անունը։

Գլխաւոր Գործակալ Ս. ՏԱՄԱՔՅԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԱՐԻՒՆԻՆ ԼՐԱԳՐՈՒ

"ՖՕՐԹՈՒՆԱ,,

Ընդհանուր ապահովագրական Անանուն Ընկերութիւն

Հիմնեալ ի Պ-բին յԱմին 1868
Դրամագլ. 1,875,000 ֆր.
Պահեստ. դրամ 1,337,000 »

"ՏԻՒՍԷԼՏՕՐՖԷՐ,,

Ծովային, Գետային եւ Ցամաքային ընդհանուր ապահովագրական Ընկերութիւն

Հիմնեալ ի Տիւսէլտորֆ, 1845
Դրամագլ. 3,750,000 ֆր.
Պահեստ. դրամ 3,099,367·15

Ընկերութիւնս որք միացեալ են կ. Պոլսոյ հրապարակին վրայ, փոխադարձ երաշխաւորութեամբ կ'ապահովագրեն ամէն տեսակ վաճառք և դրամածրարներ, ընդդէմ ծովային, դետային և ցամաքային փոխադրութեան վտանգաց, խիստ չափաւոր պայմաններով։

ՀԱՆԶԷԱԹԻՇԷ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Հիմնեալ ի Համպուրկ ՅԱմին 1874
Դրամագլուխ 3,750,000 ֆր.
Պահեստի դրամ 600,000 »

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի ամէն տեսակ կալուածներ, կարասիք, մթերանոցներու և վաճառատանց մէջ ապրանքներ, առանձնաշնորհ պայմաններով։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւն առնուլ ուզողներ կը հրաւիրուին դիմել առ ՏԻՐԱՆ Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, ընդհանուր գործակալ վերոյիշեալ երեք ընկերութեանց. ի Պոլիս, Պաղչէ-Գափու Բարիմ Փաշա Խան, Թիւ 13 և 14։

191

ԼԱՎԸՆԻՌ ՏԷ ՖԱՄԻՅԼ

L'AVENIR DES FAMILLES

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՍՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ
ԿԸ ԳՈՐԾԷ
ԸՆԴ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՄԲ ԴԱՂԻՈՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
61, ՌԷԲԻՊԼԻՔ ՓՈՂՈՑ, ԼԻՈՆ 61 (ՖՐԱՆՍԱ)

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽՔ 80,000,000 Ֆրանք
ՄԻՆՉԵՒ ՅԱՅՍՕՐ ԵՂԱԾ ՎՃԱՐՄՈՒՆՔ 1,500,000 Ֆրանք

Լ'ԱՎԸՆԻՌ ՏԷ ՖԱՄԻՅԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆ, որ հաստատուած է Նպաստելու համար փոքր խնայողութեանց, արագ զարգացում մ'ունեցած է։ Իւր Նպատակն է որոշեալ պայմանագրի մէջ վերակազմել դրամագլուխն։

Ընկերութեան գործառնութիւնք բաղադրեալ են, ինչպէս շարժական արժէքից և փոխ տրուած դրամագլխոց ապահովագրութիւն, կորուստեալ դրամագլխոյ մը վերակազմութիւն, երաշխաւորութիւնք և գլխաւորաբար փոխառութեանց և ճարտարարուեստից և վաճառականութեան մէջ գործածուած դրամագլխոց, մանկանց համար օժիտք, Հանգուստան մնուցք ծերութեան համար, ցեկայողութիւն։ Ընկերութեան Պօլսոյ գործակալութիւնն սկսած է 1884 Յունուար 1 էն։

Տեղեկութեանց և բաժանորդագրութեան համար դիմել առ Պետրոս էֆէնտի Անապարեան, գործակալ Ընկերութեան ի կ. Պոլիս, Թաշ խան, Թիւ 40, Պահչէ Գարու, Պոլիս։

42

EMULSION SCOTT

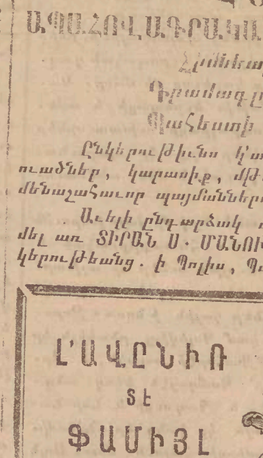

(ԱՊՈՊԻ ՕՀԸԲԲԿ)

ՄՈՐԻՒ ՁԿԵՆ ՉԱՒՈՏ ԻՒՂ

Իբրեւ ֆոսֆիդ պէտ չուտ Ի սոպոյի

Պատրաստեալ ձեռամբ ՍԿՈՏԻ և ՊՕՈՒՆԻ,
ի Նիւ-Եորք։

Կաթին չափ ախորժահամ է
Մորիւ ձկան հաւամ իւղի բոլոր յատկութիւններն զատ, հիպոֆոսֆիդներու յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյտերը
Կը բուժէ հաղը, ցրտառութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ճաղաձութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, ախորժ համ ու հոտ ունի, դիւրամարս է, և ամենէն փափուկ ստամոքսները կը տանին զայն.

Կը վաճառուի գլխաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով։
Գործակատարք ի կ. Պոլիս. ՀԱՄՄԷՐ ԵՒ ՀԻՐՁԷԼ 81

ԴԵՂ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻՑ

Ցուցիրը Այէրի Ջերմային հիւանդութեան, այս դեղն՝ որ տնական բաղադրութիւն մի է զուտ բուսեղինաց, է դառնահամ և ազդու կազդուրիչ. ամէն տեսակ ֆիզիքական խանգարումնց, որ յառաջ կուգան ճաճանուտ վայրերու Ջերմոտ կլիմայից վատ ու ապականալ օդերէն, որուն օգտակարութիւնն է ապաքինիչ ազդ. յատկութիւնն երաշխաւորեալ է նորա անդամոր արդեանցը ազդ դեղութեամբն։ Այս ֆիզիքական խանգարումներն յառաջ կուգան օդին մէջ լողացող թունաւոր անդրմարելի նիւթից միջոցաւ, որք թոքերէն անցնելով կը մտնեն արեան մէջ, կը խանգարեն լեարդն, և յառաջ կը բերեն տեսակ տեսակ Ջերմեր և տենդեր, և արեան թունաւորումն. որոց ասանունները տրուած է Ջերմն և սարսուռ, թոգուն Ջերմ, պարբերական Ջերմն, ընդհատեալ Ջերմն մտդիցին տենդ և հրատապ տենդեր։

Թունաւորեալ օդերէ պատճառեալ հիւանդութիւնք կը պատահին այն տեղեր ուր մթնոլորտն ապականեալ և թունաւորեալ է ճահիճներէ կամ ճաճանուտ վայրերէ բուրեալ մահաշատ նիւթերով, կամ բաց արքանոցներէ և տյանոներու ծակտիկներէն ելած թունաւոր կազերով զոր մարդիկ կը ծծեն ընտանութեամբ։

Այէրի Ջերմի ու տենդից դեղը կը ջնջէ այդ թունաւոր նիւթից կամ կազերու ազդեցութիւնն և դուրս կը վտռէ զայն մարմնոյն մէջէն, որպ գործածութիւնն սաստկապէս անվտանգ և անվնաս է և օգուտն ազդ. միայն թէ տրուած հրահանգից համեմատ գործածուի։ Կը ծախուի Մինասեան և ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Գալաթիա կ. Պոլսոյ։

151

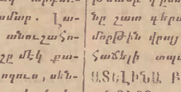

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՔ

Ներեանց Աֆլէյ, կ. Պոլսոյ և Օրեսպի գլխաւոր

ԹՈՄԱՍՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔԸՆԿ

Անուանք	Թնդոյ	Անուանք	Թնդոյ	Անուանք	Թնդոյ
Ալպանս	2000	Ֆլամինկո	1600	Բարբերն	3200
Անդէլս	3000	Կոլիէս	5500	Լանտոր	1700
Աբսոլս	5500	Կիրանս	2200	Բլանկս	1500
Արկս	1300	Կոզս	1 00	Բոյս	1000
Աբիսոպս	4000	Կրոնոս	2200	Գուիդս	2800
Պասանս	3000	Հերս	2000	Լիսլիս	4400
Պրոսպերս	2200	Հիսանկս	3000	Լինուլդս	3200
Պրավս	2000	Հենոս	7000	Օ լս	3000
Պիքիալս	8800	Հանմեր	1200	Թոմէս	3 00
Գէորս	26 0	Լայկս	1000	Լոգարիս	3500
Գարիսս	2500	Ձիւնս	2300	Լարլիս	4000
Գամէս	2100	Գէլաս	2000	Լանդիսկս	8200
Գարդ	2000	Քոլրիս	4200	Սարֆս	2000
Գօսս	2700	Քովնս	2200	Ս լիս	2000
Ձիբակս	5000	Լէս	7000	Սբէնսոս	4300
Գլիս	4, 00	Լէքամեր	4500	Թ. Լուիսն	3000
Գէորգաս	8100	Լիմոնս	3000	Թուրս	1200
Էիդս	2500	Լարս	1 00	Թօրիսս	2800
Տամնս	1800	Մարենկս	4300	Թոբրիսս	900
Տուբ	4100	Մարդալլս	6500	Ուրպնս	5000
Էրաբ	2600	Միլս	2000	Վալմուրիս	5000
Տոյնամ	1100	Մուրիս	3100	Լեսս	3600
Էյսորաս	3000	Դելս	2000	Զէգրա	1000
Էլէքթրս	3200	Օրլանս	3000	Էրիմանդս	200
Լրանս	2600	Լեթլս	5000	Հրանս	200
Ֆալբան	800	Գրանս	4 00	Զէրս	140
Ֆիսս	1700	Գէրս	2000	Սոպիթս	120
Լիմիրլն Մանաք					8000
Բրբմիրն Մանաք					8000
Լիգիրն Մանաք					8100

Մասնաւոր շոգենաւը, նաւապետ Ճօնսոնն, ամսոյս 6ին մեկնած է Հալլն ընդհանուր վաճառքով և 24ին առտ կ'սպասուի։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի

Դիմել առ Ֆ. ՀԻԼՏ ԵՒ ՈՒՐԻՇ
Գրաբնակք
Թիւ 17-18, Բիւշիւք Միլլէթ խան, Գալաթիա

156

DÉPURATIF INCOMPARABLE
Le Grand Régénérateur du Sang

ROB LECHAUX
Sucs végétaux concentrés de
Cresson et de Salsepareille rouge
FORTIFIE, RENOUVELLE LE SANG
Donne la Santé, la Force, la Vie
Médailles d'Or et Diplômes d'Honneur
A TOUTES LES EXPOSITIONS
Demander la Brochure sur la RÉGÉNÉRATION du SANG
Dépôt Général: MARIÉ LECHAUX, Pharmacien-Chimiste
Rue Sainte-Catherine, 164, BORDEAUX
Détail dans toutes les bonnes Pharmacies

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԱՆԱՆԱԲՈՑԵՆԵՐՈՒ ԵՒ ԵՐԿԱԳՈՐԾԱՑ

ՊՈԿՏԱՆՕՅԻ ԾԼԱԼՏԻ ՀԻԹ

ՁՈՐԹԱԲԱՆ Ի ՍՏՈՍԿՈՒԱ

Նոր գարման ընդդէմ արջառի ինչպէս ձիու, եղջերաւոր անասնոց, ոչխարներու, լուներու մակարոյծ ճճիներու։

ԻԲՐ ՆԱԽԱԶՕՒՇՈՒԹԻՒՆ։ 200էն 300 մաս ջրի խառնելէք և դուրսն լուացէք,

ԻԲՐ ԴԱՐՄԱՆ։ 120էն 150 մաս ջրի խառնեցէք։ Այս չափով կ'սպանէ ճճիներն և կ'սպիտակեցնէ անասնոց վերքերը։ Նոյնպես կ'սիրեցնէ լուներն յաստուկ հոտն և թռչունց փետուրներուն անկումը կ'արագէ։ Ոչխարներուն համար կէս քիլօ հիւթ 50 լիտր ջրի մէջ։

ԻԲՐ ԱԶԼԵ։ Իբր ապր կը գործածուի տուչներուն և պտղատու ծառերուն, կ'ոչնչացնէ ոջիլներն և թրթուրներն, և հետևաբար կը դիւրացնէ տուչկին ամառումը։ Ջրհատուկները 60էն 80 մաս ջրի մէջ լուծուած ՊՈԿՏԱՆՕՅԻ ԾԼԱԼՏԻ ՀԻԹԻՆ, զերծ կը մնան ամէն տեսակ հիւանդութիւնէ և մինչև իսկ ՅԵԼՈՒՈՒԵՍԷՐԱՅԷ։

Պոկտանոցի հիւթը 1/4, 1/2 և 1 քիլոնոց տուփերով կը ծախուի ի Գալաթիա, Խուրշուն խան, Թիւ 18։

441

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՒՎԷՐԷՈՒԼ և ՄԻԼԷՐԻԷՍԿԱՆ ՌՔԼԻ ԲԱՆՈՂ

ՁՈՒԱՆԱՑ

Անուանք	Թնդոյ	Անուանք	Թնդոյ
Քանարուս	4200	Գիրոր	3000
Ֆէրոս	4000	Սասպրիս	3000
Օսմանլի	4000	Նեբիթիս	3000
Սէսոսդրիս	3250	Բէրա	3000
Թիպս	3250	Լօրիուս	800
Մակասար	3250	Օլիմպս	800
Մարիօթիս	3250	Սէսիլ	700

Նեբրիս շոգենաւը, նաւապետ Տրփի, ստոր հասաւ և պիտի մեկնի ի Լիվերբուլ ամսոյս 8 20ին։

Դիմել առ Ժ. Վ. ՎԻԹՕՀ և ԸՆԿ.
Ուիթոլ խան
ՇԻՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.

181 31, Ճէյմս Սդրիդ Լիվերբուլ,

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՔ

Ներեանց Աֆլէյ, կ. Պոլսոյ և Օրեսպի գլխաւոր

ԹՈՄԱՍՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔԸՆԿ

Անուանք	Թնդոյ	Անուանք	Թնդոյ	Անուանք	Թնդոյ
Ալպանս	2000	Ֆլամինկո	1600	Բարբերն	3200
Անդէլս	3000	Կոլիէս	5500	Լանտոր	1700
Աբսոլս	5500	Կիրանս	2200	Բլանկս	1500
Արկս	1300	Կոզս	1 00	Բոյս	1000
Աբիսոպս	4000	Կրոնոս	2200	Գուիդս	2800
Պասանս	3000	Հերս	2000	Լիսլիս	4400
Պրոսպերս	2200	Հիսանկս	3000	Լինուլդս	3200
Պրավս	2000	Հենոս	7000	Օ լս	3000
Պիքիալս	8800	Հանմեր	1200	Թոմէս	3 00
Գէորս	26 0	Լայկս	1000	Լոգարիս	3500
Գարիսս	2500	Ձիւնս	2300	Լարլիս	4000
Գամէս	2100	Գէլաս	2000	Լանդիսկս	8200
Գարդ	2000	Քոլրիս	4200	Սարֆս	2000
Գօսս	2700	Քովնս	2200	Ս լիս	2000
Ձիբակս	5000	Լէս	7000	Սբէնսոս	4300
Գլիս	4, 00	Լէքամեր	4500	Թ. Լուիսն	3000
Գէորգաս	8100	Լիմոնս	3000	Թուրս	1200
Էիդս	2500	Լարս	1 00	Թօրիսս	2800
Տամնս	1800	Մարենկս	4300	Թոբրիսս	900
Տուբ	4100	Մարդալլս	6500	Ուրպնս	5000
Էրաբ	2600	Միլս	2000	Վալմուրիս	5000
Տոյնամ	1100	Մուրիս	3100	Լեսս	3600
Էյսորաս	3000	Դելս	2000	Զէգրա	1000
Էլէքթրս	3200	Օրլանս	3000	Էրիմանդս	200
Լրանս	2600	Լեթլս	5000	Հրանս	200
Ֆալբան	800	Գրանս	4 00	Զէրս	140
Ֆիսս	1700	Գէրս	2000	Սոպիթս	120
Լիմիրլն Մանաք					8000
Բրբմիրն Մանաք					8000
Լիգիրն Մանաք					8100

Մասնաւոր շոգենաւը, նաւապետ Ճօնսոնն, ամսոյս 6ին մեկնած է Հալլն ընդհանուր վաճառքով և 24ին առտ կ'սպասուի։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի

Դիմել առ Ֆ. ՀԻԼՏ ԵՒ ՈՒՐԻՇ
Գրաբնակք
Թիւ 17-18, Բիւշիւք Միլլէթ խան, Գալաթիա

156

ԼԱ ՌՈՒԱՆԷԶ

LA ROUENNAISE

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի 1837

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ 18, ՍԷՆ-Մառք փողոց, Բարիզ

Դրամագլուխ, 4,000,000, Վճարեալ ՊԱՀԱՆՍԵՐՆ ԻԲՐ 30,000,000

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել ի գրասենեակս ընդհանուր գործակալութեան, Գալաթիա, Մահմուտիէ փողոց, Թիւ 2, Ճերէմեան խան, Գամանտայի Պանգային դիմաց։

ընդհանուր գործակալք բովանդակ Թուրքիոյ և Յունաստանի
ՍԻՄՈՆ ՔԱՅՍԷՐԼԵԱՆ և ԸՆԿ.

166

PAPIER WLINSI

Վլէնսի թուղթին ահագին յաջողութեան պատճառն այն է թէ մարմնոյն բորբոքումները դուրս քաշելու յատկութիւնն ունի։ Առաջնակարգ բժիշկներ կը յանձնարարեն զայն ընդդէմ կուրծքի տկարութեանց։ Հարբուխ, Պրոնշիդ, Կոկորդի ցաւ, Յոգացաւ։ Իւր գործածութիւն շատ պարզ և դիւրին է։ Կը բաւէ միայն անդամ մը մարմնոյն վրայ դնել։

J. Wislin & Cº. 31, Rue de Seine Paris

Կը գտնուի ամէն դեղատանց մէջ։
Պահանջել Վլէնսի անունը։

Գլխաւոր Գործակալ Ս. ՏԱՄԱՔՅԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԱՐԻՒՆԻՆ ԼՐԱԳՐՈՒ

ԼԷՍՊԷՐԱՆՍ

L'ESPERANCE

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Արտօնեալ Դրամագլուխ ֆր. 10,000,000
Ստորագրեալ » » 1,000,000
Վճարեալ » 864,000

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի ամէն տեսակ կալուածներ, կարասիք, մթերանոցներու և վաճառատանց մէջ գտնուած ապրանքներ՝ խիստ դիւրամատչելի գներով և ամենայահաստար պայմաններով։

Ընկերութիւնս մեծագումար գործեր կարենալ ապահովագրելու համար միացած է Եւրոպեան չորս կարեւոր ընկերութեանց հետ՝ որոց Դրամագլուխը կը հասնի առուելն քան 16,000,000 ֆրանքի։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել ի գրասենեակս Ընդհանուր Գործակալութեան, ի Պոլիս, Պահչէ Գարու, Ճէլալ պէյ խանի ճիշտ դէմ թիւ 21-22։

ընդհանուր Գործակալք բովանդակ Թուրքիոյ
ՍԱՀԱԿ ԳՈՒՏԻՖ և ԸՆԿ.

320

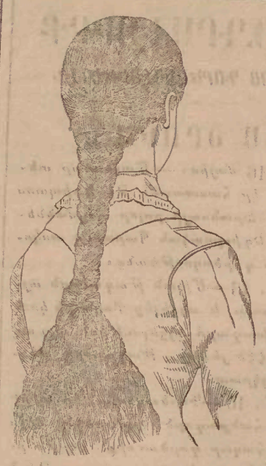

ROYAL VICTORIA

ՄԱԶԵՐՈՒ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉ

ԱՆՎՐԻՊԵԼԻ ԴԱՐՄԱՆ

ՄԱԶԵՐՈՒՆ, ՄՕՐՈՒԻՆ ԵՒ ՊԵՏԻՆ ՏԱԼԱՒ ՀԱՄԱՐ
ԻՐԵՆՑ ՈՑՃՆ ԵՒ ՆԱԽԱՆԱԿԱՆ ԴՈՑՆԸ

Գործածութիւնը դիւրին. Կ'արգիլէ մազերուն թափիլը. Հեռացնելու բոյց ապահով արգիլնք յառաջ կը բերէ. Բնական և փայլուն գոյն կուտայ մազերուն։ Գործածութիւնը բաղմանախ չէ.

ՆՈՐԿ ԶԷ ԶԷ ԱՅՍ

Գիտաբեալ ապրիւնքն ընդհանրապէս յառաջ կուգայ 10—15 օր յետոյ

Այն անձինք որք ծանր հիւանդութիւններէ ելած են, անոնք որ մեսանութիւններ ունին, կանայք որ կամ տուած են և մեծ յոգնութենէն նեղեալ բոլոր մարդիկ իրենց մազերը կորսնցնելու ենթակայ են։ այս պարագայից մէջ մանաւանդ ՄԱԶԵՐՈՒ ԱՐԳԱՑԱՆ ՎԻԿՏՈՐԻԱ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉԸ կոչուած է,

ՄԵԾ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԱՏՍԻՅԱՆԵԼՈՒ

Ի Թուրքիա մեծաքանակ վաճառման համար միակ գեղրոնատեղին է ԷՄՄՈՆՏ ԳԱՌՆԱՆ, Մթերանոց ազդրեական, Գալաթիա։

68

ՇԵՐԲԻԹԻ ԽԱՅՐԻՅԻՆ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

1890 ԱՊՐԻԼ 9 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՅՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

1686

Վաղորդեան Լեռնոյ շրջեանները

12 — Վանք. Զէնկէլ. Պէյլեր. Գուզկ. Պէշիկ.
12 — Ալրսալ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ.
12 — Եէնիմ. Մէզ. Պէյրիւք. Թար. Եէնիք. Մերկ. Ի. Հիսար Պէպէք Ամնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
1 — Պէյդօղ Բաշպ. Զուպգ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանք. Զէնկ. Պէյլ. Գուզկ.
1 30 Եէնիմ. Թեզարպ. Պէյրիւ-քտերէ Թարպ. Եէնիք. Սիեէնա Մերկ. Պէյաճ. Ի. Հիսար Պէպէք Ալրսալ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիկ.
2 15 Ի Ա. Գանլագ Մեզարպ. Պէյրիւ-քտ. Թարպ. Պէյդօղ Բաշպ. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանք. Զէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիքթաշ
3 — Եէնիմ. Մէզպ. Պէյրիւք. Թարպ. Եէնիք. Սիեէն. Մերկ. Պէյաճ. Ի. Հիսար Պէպէք Ամնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
3 25 Մեզպ. Պէյրիւ-քտ. Թարպ. Պէյդօղ Բաշպ. Զուպ. Գանլրճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանք. Զէնկէլ. Պէյ. Գուզ. Իսկտ.
5 15 Պէյդօղ Բաշպ. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանք. Զէնկէլ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիք.
4 30 Եէնիմ. Մեզպ. Պէյրիւ-քտ. Թարպ. Եէնիք. Սիեէն. Մերկ. Պէյաճ. Ի. Հիսար Պէպէք Ամնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
5 4 Եէնիմ. Մեզ. Ի. Պէյրիւք. Թարպ. Եէնիք. Սիեէն. Մերկ. Պէյաճրք. Ի. Հիսար Պէպէք Ամնվ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
7 — Եէնիմ. Մեզարպ. Պէյրիւք. Թարպ. Պէյդ. Բաշպ. Եէնիք. Մերկ. Գանլրճ. Ի. Ա. Հիսար Գանտիլ. Ամնվ. Զէնկէլ. Պէյլ. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիք. Իսկ.
8 15 Ա. Ի. Գամ. Մեզպ. Պէյրիւք. Թարպ. Եէնիք. Սիեէն. Մերկիեն Ի. Հիսար Պէպէք. Ամնվ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ.
9 — Մեզպ. Պէյրիւ-ք. Թարպ. Պէյդօղ. Բաշպ. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանք. Զէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իսկ.
10 — Մեզպ. Պէպ. Թարպ. Եէնիք. Մերկ. Ի. Հիսար Ամնվ. Օրթ. Պէշիք.

Կամարջէն Դէնոյ շրջեանները

1 15 Պէշիք. Օրթ. Գուզ. Ամնվ. Պէպէք Ի. Հիսար Պոյաճ. Եէնիք. Թարպ. Պէյաճ. Մեզպ. Եէնիք.
2 30 Պէշիք. Օրթ. Գուզ. Ամնվ. Պէպէք Ի. Հիսար Մերկեան Եէնիք. Թարպ. Պէյրիւ-քտ. Մեզպ. Եէնիք.
3 — Գապաքի. Իսկ. Պէշիք